

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. แนวการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. แนวทางการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. บริบท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 6 การจัดการศึกษาของเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 3) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธ ศักราช 2546 ที่ให้ความสำคัญกับเด็กเป็นอย่างมาก โดยให้โรงเรียนจัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญาและความสนใจด้วยการจัดให้เด็กทำกิจกรรมพัฒนาตนเองทางด้านคุณธรรม จริยธรรม บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพื่อเสริมสร้างความประพฤติ ที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและมีความปลอดภัยในชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546, หน้า 22) สำหรับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในระยะปัจจุบัน คือ การเร่งรัดการปฏิรูป

การศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้มุ่งสร้างคุณลักษณะ และสำนึกในคุณค่าของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน ของกระบวนการ เรียนรู้ ตลอดจนเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษาอย่างทั่วถึงกันโดยทั่วไปในชื่อที่เรียกว่า บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) นอกจากนี้ สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนด มาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและ แก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และสังคมต้องการ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัด ศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) สำหรับแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) และการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ เรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (มาตรา 23) ทั้งนี้ การจัดการกระบวนการเรียนให้คำนึง ถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความ ร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลภายในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 3, 8)

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 มีเจตนาให้รัฐมีหน้าที่ ในการดูแลหรือช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการตามวัยและเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหาและ (มาตรา 63) กำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการ แนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริม

ความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546, หน้า 22)

3. กฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการ จัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พุทธศักราช 2548 ซึ่งบัญญัติให้โรงเรียนและสถานศึกษาจัดให้มีระบบงาน และกิจกรรมในการแนะแนว เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อ สังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, 2546, หน้า 2)

4. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2547 ในมาตรา 42 กำหนดให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดทำ มาตรฐานตำแหน่งมาตรฐานวิทยฐานะ และมาตรฐานตำแหน่งทางวิชาการของข้าราชการ ครูและบุคลากร ทางการศึกษาไว้เป็นบรรทัดฐานทุกตำแหน่ง ทุกวิทยฐานะเพื่อใช้ ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงมาตรฐานวิชาชีพ คุณวุฒิการศึกษา การอบรม ประสบการณ์ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน คุณภาพการปฏิบัติงานหรือผลงานที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติหน้าที่ และคณะกรรมการ ข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งครูตามมาตรา 42 ให้ปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของ สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียน ทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ประเมินพัฒนาผู้เรียน และปฏิบัติงานอื่นที่ ได้รับมอบหมายโดยกำหนดให้ลักษณะงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครูและผู้บริหารสถานศึกษา (พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2547, หน้า 23)

จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ ว่าการจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดและคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากสถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ผู้เรียนด้านสติปัญญาแล้วจะต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมแนะแนว ให้คำปรึกษาและ

ฝึกอบรมนักเรียน เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยของนักเรียน ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนา ผู้เรียนโดยกำหนดให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐาน ตำแหน่งครูและผู้บริหารสถานศึกษา

แนวการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ตลอดจน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้ คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วยสถานการณ์ ปัญหาที่มีความ สลับซับซ้อน นอกจากนี้การไหลบ่า ของวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่ วัฒนธรรมดั้งเดิมนับวันแต่จะอ่อนแอลง ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อ ของสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจนนำไป สู่การมี พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียน ความไม่มั่นคงในอนาคต ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นนวัตกรรมที่จะช่วยให้ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นกลไกในการพิทักษ์ ปกป้อง คัดกรอง และดูแลช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยจากปัญหาต่างๆ (พงษ์ใส วัชรุม, 2557, หน้า 19 – 20) ดังต่อไปนี้

1. วิกฤตการณ์ด้านเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน

เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อย ที่ได้รับผลกระทบจาก ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่าง ไปจากเด็ก และเยาวชน ในอดีต แม้ว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และคนทำงาน ด้านเด็กจะใช้ความรัก ความปรารถนาดีอย่างมากเพียงใดก็ตามก็ไม่อาจพิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองเด็ก และเยาวชนให้ปลอดภัย หรือมีพฤติกรรมตามที่ สังคมคาดหวังได้ จากการประมวลสถิติ ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็ก และเยาวชนของหน่วยงานต่างๆ พบว่าเด็กและเยาวชน ทั้งที่เป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอื่นๆ ส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้

1.1 ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นหมกมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกม จนไปสู่การประพฤติปฏิบัติ ที่ก่อให้เกิด ความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม

1.2 นิยมประลองความเร็วโดยการแข่งรถมอเตอร์ไซด์ มีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมาย เป็นนักซิ่งวัยใส และเป็นสก็อย (สาวน้อย ซ้อนท้ายหนุ่มนักซิ่ง)

1.3 ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท จับกลุ่มรวมตัวกันสร้างความป่วนป่วนในชุมชนไปจนถึง การยกพวกตีกัน

1.4 มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุน้อย มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตนเอง ขาดความรับผิดชอบ

1.5 เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย เริ่มจากการใช้บุหรี่ยาสูบ ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเลิฟ และสารอันตรายที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน

1.6 ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนา ค่านิยม ความเป็นไทย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ และให้ความสำคัญ กับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมน้ำใจ

นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม อาทิ ติดการพนัน นิยมเสี่ยงโชค การมั่วสุมในหอพัก ไม่ชอบไปโรงเรียน หนีเรียน ทำร้ายรังแกกันเอง หมกมุ่นกับสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ นิยมบริโภค อาหารกรูบกรอบ อาหารที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ เครียด ซึมเศร้า มองโลก ในแง่ร้าย ไม่สนใจต่อปัญหาสังคม อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชน มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นผลมาจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ (ผ่องใส วรรุช, 2557, หน้า 20 - 21) ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงจากสภาพครอบครัว

ครอบครัวเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ส่งเสริมให้แสดงออกในทาง ที่ไม่ถูกต้อง ปล่อยปลະละเลย ใช้นการใช้ความรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองบีบบังคับ กดดัน และคาดหวังในตัวเด็กเกินกว่า ความเป็นจริง ไม่มีบรรยากาศที่สร้างความรัก ความอบอุ่น ความสัมพันธ์สามัคคี เต็มใจในท่ามกลางความสับสน ไม่มีความหวังขาดการอบรมบ่มนิสัย และไม่มีจุดหมายปลายทางในชีวิต

2. ปัจจัยเสี่ยงจากโรงเรียน

โรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของเด็ก เป็นบ่อเกิดของคุณงามความดี โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของเด็กและเยาวชน ให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคม แต่โรงเรียนจำนวนไม่น้อยยังขาดความพร้อมที่จะทำ ให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหวังของสังคม จากการติดตามพบว่า โรงเรียนขาดการดูแล เอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ขาดการจัดการที่เหมาะสมต่อการ พิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และให้การดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างเท่าทัน ทั่วถึง ถูกต้อง และเป็นธรรม จัดกิจกรรม การเรียนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญ กฎระเบียบมากกว่าชีวิตจิตใจของนักเรียนพัฒนาผู้เรียนโดยไม่คำนึงถึง องค์รวมตลอดถึงการจัดการกับปัญหาของนักเรียนโดยขาดการมีส่วนร่วม และยังเลือกใช้ ความรุนแรงในการแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน

3. ปัจจัยเสี่ยงจากชุมชนและสังคม

ความล้มเหลวในชีวิตของเด็กและเยาวชน เป็นความสูญเสีย ทาง เศรษฐกิจ และต้นทุนทางความรู้สึกรู้ใจของผู้ปกครองอย่างประเมินค่าไม่ได้ สังคมไทย ยังละเลยต่อการจัดระเบียบแบบแผนในชุมชน ชุมชนอ่อนแอ ขาดสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง สมาชิกในสังคมต่างคน ต่างอยู่ เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ ปล่อยให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ จากเด็กและเยาวชน ขอมรับ การเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่สร้างสรรค์ ละเลย ต่อปัญหาของเด็ก และเยาวชน ไม่ให้ความสำคัญต่อทำที่ของเด็กและเยาวชน มองเด็กและ เยาวชน ที่ประสบปัญหาด้วยทัศนยะ และทำที่ที่ตอกย้ำซ้ำเติม

4. ปัจจัยเสี่ยงจากเพื่อน

เพื่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญในชีวิตของเด็กและเยาวชน เป็นธรรมชาติ ที่เด็กและเยาวชนทุกคนต้องมี แต่เพื่อนก็เป็นดาบสองคมที่อาจทำให้เด็ก และเยาวชน จำนวนไม่น้อยก้าวพลาด เช่น เพื่อนที่มีนิสัยเกเร เป็นอันธพาล เสเพล ส่ามะเลเทเมา การคบ เพื่อนที่มีพฤติกรรม นินมเอียงไปในทางก้าวร้าว เสี่ยงภัย มั่วสุม เบี่ยงเบน หรือการได้รับแรง บีบคั้น กดดัน ช่มชู้ หรือ การไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าว ล้วนส่งผลต่อ พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น

5. ปัจจัยเสี่ยงจากบุคลิกภาพหรือตัวนักเรียน

เด็กและเยาวชนแต่ละคนมีภาวะด้านพัฒนาการแตกต่างกัน มีบุคลิกภาพภายในและภายนอกตามสภาพความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น

มีข้อจำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองและการรับรู้ ไม่มีความตระหนัก ในคุณค่า ความสำคัญของตนเอง ขาดทักษะในการคิด บกพร่องทางการเรียนรู้ ปฏิเสธค่านิยมหรือ หลักศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ ไม่มีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธไม่เป็น ควบคุมอารมณ์ และความเครียดไม่ได้ รวมทั้ง การมีปัญหาด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต

ด้วยสภาพและปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนดังได้กล่าวถึงข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเห็นความสำคัญของระบบ การดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของกรม สุขภาพจิตและ กรมสามัญศึกษาในอดีต จะเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่จะช่วย ให้โรงเรียนและสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ได้ใช้เป็นกลไกในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแวดล้อม ไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ปัญหา เศรษฐกิจและสังคมที่มีความเร็ว ร้อนแรง และก้าวร้าว ได้อย่างเท่ากัน ทัวถึง ถูกต้องและเป็นธรรมกับเด็กและเยาวชนทุกคน

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่ สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุน นักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือ แก่ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่ง สำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหา การแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็น ผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การ เกิดปัญหาและสภาวะ วิกฤตทางสังคมด้วยความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น ตั้งแต่ปี 2543 ซึ่งประสบผลสำเร็จ เป็นอย่างดี ในโรงเรียนที่ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้นทุกโรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริม คุณภาพชีวิต ผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ และ พัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน(ผ่องใส วะชุม, 2557, หน้า 22)

2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นักวิชาการได้นำเสนอความหมายของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

กมล สุมาลา (2550, หน้า 25) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหาช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้านโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานศึกษา จึงเป็นจักรสำคัญที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิภาพ

บุญประสพ กุลศรี (2550, หน้า 13) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และแก้ปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

สมศักดิ์ สุตินบุตร (2551, หน้า 24) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่าเป็นกระบวนการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน อย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยการประสานความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างมีความสุข

สิทธิศักดิ์ อุสาพรหม (2552, หน้า 22) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีระบบ มีขั้นตอน มีวิธีการเครื่องมือที่มาตรฐานและคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีบุคคล ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์มีทักษะการดำเนินชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบมีขั้นตอน มีครูปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และมีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

2.2 ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุน แล้วการป้องกันและความช่วยเหลือแก่ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิด ความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนเป็นผลเสียต่อ สุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะกิจสังคม ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษา เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป บทบาทของครูที่กล่าวมานั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะมีการปฏิบัติกันมาอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคลในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีคุณลักษณะที่ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ ตามการประกันคุณภาพการศึกษาด้านปัจจัยคือครูที่ระบุในมาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับ บทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียนคือ การมีความรัก ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า ครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ

2.3 วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพเพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการ ทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอย หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและ ประเมินผลได้

2.4 ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4.1 นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง

2.4.2 สภาพปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไป
ด้วยดีและอบอุ่น

2.4.3 นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความ
ฉลาด ทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม
จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)

2.4.4 นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนา
เต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน

2.4.5 ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่าง
เข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเสียสละ เอาใจใส่

สรุปได้ว่าการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย
จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดย
ผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนแล้ว
การป้องกันและความช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้
การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ กรรมการ
สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการทำงานร่วมกัน
โดยผ่านกระบวนการ ทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถ
ตรวจสอบและ ประเมินผลได้ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงนักเรียนรู้จัก
ตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาด ทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งจะเป็นรากฐาน
ในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะ
อุปสรรค (AQ) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

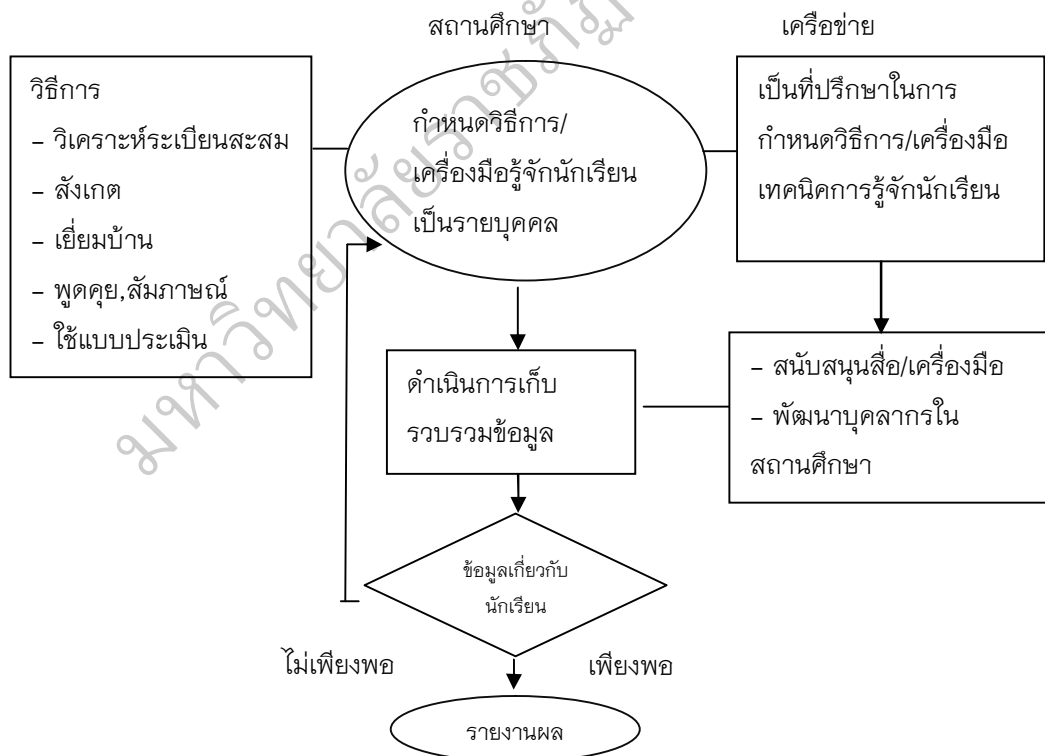
3. กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการ
ดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา
อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและ
เครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้
กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ
5 ขั้นตอน (พ่องใส วะชุม, 2557, หน้า 19 – 25 – 26) ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนา
4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา
5. การส่งต่อ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษา ทราบถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคนโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในพื้นที่สามารถเป็นที่ปรึกษาในการเลือกวิธีการ เครื่องมือ หรือเทคนิคต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและสามารถนำไปวางแผนให้การช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม การดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในพื้นที่ แสดงดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

(ที่มา : คู่มือการดำเนินงานเครือข่าย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, 2554, หน้า 27)

1.1 ขั้นตอนการปฏิบัติ

1.1.1 สถานศึกษา

1.1.1.1 จัดครูที่ปรึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม

ในสัดส่วน ครู : นักเรียน 1 : 20-25 คน

1.1.1.2 ทีมประสานกำหนดวิธีการ และเครื่องมือ รู้จักนักเรียน
เป็นรายบุคคล

1.1.1.3 ทีมประสานอบรมวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
ในกรณีที่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรม

1.1.1.4 ครูที่ปรึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของ
นักเรียน

1.1.1.5 หากข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนมีครบถ้วนต่อ
การนำไปใช้ ในการคัดกรอง ให้ดำเนินการสรุปรายงานผลไปตามลำดับ หากข้อมูล
ไม่ครบถ้วนเพียงพอ สำหรับการคัดกรองให้ย้อนไปทบทวนและปรับวิธีการรู้จักนักเรียน
รายบุคคลเพิ่มเติม

1.1.2 เครือข่าย

1.1.2.1 สำนวจสภาพปัญหาและความต้องการของ สถานศึกษา
ในการดำเนินงานตามกระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสอบถาม/การ
พูดคุย/ประสานงาน

1.1.2.1 สนับสนุนการดำเนินงานในกระบวนการรู้จักนักเรียน
เป็นรายบุคคล โดย

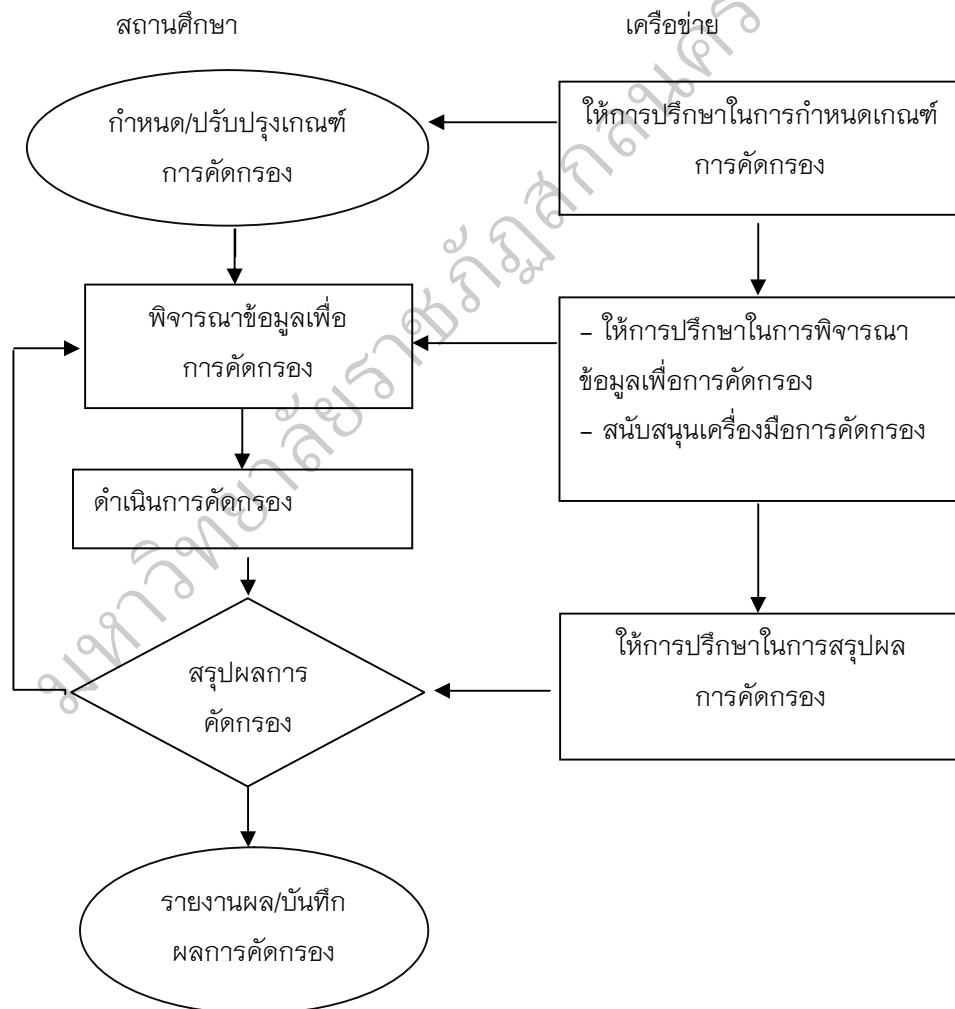
- 1) เป็นที่ปรึกษา
- 2) พัฒนาองค์ความรู้/วิธีการ
- 3) สนับสนุนสื่อ/เทคโนโลยี
- 4) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้และทักษะ

ในการใช้เครื่องมือต่างๆ

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตาม
พฤติกรรม ซึ่งอาจจัดเป็น 2 - 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา
โดยพิจารณาการจัดกลุ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล การรู้จักนักเรียนเป็น

รายบุคคล ซึ่งสถานศึกษาควรจัดทำเกณฑ์การตัดกรอง ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งสถานศึกษา การตัดกรองนักเรียนจะทำให้ครูที่ปรึกษาทราบจุดอ่อน จุดแข็งของนักเรียน เพื่อใช้ในการพิจารณานักเรียนทั้งด้านการส่งเสริมศักยภาพการป้องกันและการแก้ไข ปัญหา ซึ่งบุคลากรเครือข่ายสามารถเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำเกณฑ์การตัดกรองแบบ บันทึกรตัดกรองหรือนำเสนอเครื่องมือการตัดกรองใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับแต่ละ สถานศึกษา รวมทั้งการให้ความกระจ่างในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือแปลผลจากเครื่องมือ เพื่อการตัดกรองนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา กับเครือข่าย แสดงดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 การตัดกรองนักเรียน

(ที่มา : คู่มือการดำเนินงานเครือข่าย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, 2554, หน้า 29)

2.1 ขั้นตอนการปฏิบัติ

2.1.1 สถานศึกษา

2.1.1.1 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชุมครู เพื่อร่วมกำหนด/ปรับปรุง/พัฒนาเกณฑ์การคัดกรองให้สอดคล้องกับสภาพของนักเรียนของแต่ละโรงเรียนหรือในแต่ละพื้นที่

2.1.1.2 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพิจารณา คัดเลือกเครื่องมือข้อมูลที่ใช้ในการคัดกรอง

2.1.1.3 ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอบรม แนวทางการคัดกรองให้ครูที่ปรึกษาในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่เคยผ่านการอบรม

2.1.1.4 ครูที่ปรึกษาดำเนินการคัดกรอง โดยใช้แบบบันทึก คัดกรองรายบุคคล

2.1.1.5 ครูที่ปรึกษาสรุปผลจากแบบคัดกรอง แยกนักเรียน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

2.1.1.6 ครูที่ปรึกษารายงานผลการคัดกรอง

2.1.1.7 นำผลประเมินไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาเกณฑ์การ คัดกรอง/เครื่องมือต่อไป

2.1.2 เครือข่าย

2.1.2.1 ให้การปรึกษา แนะนำแก่สถานศึกษาในกรณีที่ สถานศึกษา มีปัญหาอุปสรรคในกระบวนการคัดกรอง ตั้งแต่การกำหนดเกณฑ์การคัดกรอง การพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล การคัดเลือกเครื่องมือ ตลอดจนการสรุปผลจัดกลุ่ม การคัดกรอง

2.1.2.2 ให้การสนับสนุนในเรื่องเครื่องมือการคัดกรอง นักเรียน

3. การส่งเสริมและพัฒนา

การส่งเสริมพัฒนาและนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมและพัฒนา มีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

3.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม

3.2 การเยี่ยมบ้าน

3.3 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

3.4 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกัน และการแก้ไข้ปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจน กลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา ของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้ นักเรียนเติบโต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกันและ การแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้อง ดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ

4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

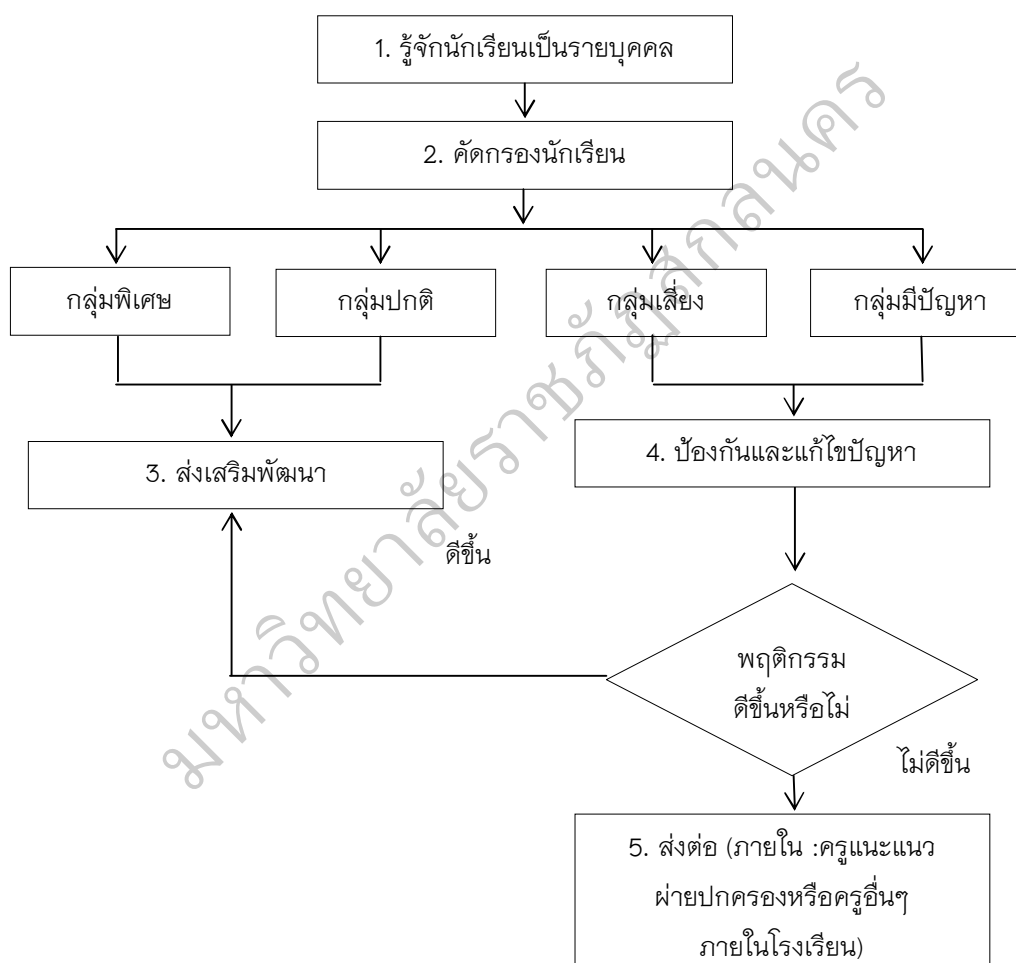
4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

5. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมี กรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียน มีพฤติกรรมไม่ ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือ ครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็น ปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ลักษณะปัญหาของ นักเรียนในแต่ละกรณีการส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

5.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาเช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง

5.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นการดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณี ปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแสดงกระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 23)

4. บทบาทและหน้าที่ ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.1 นักเรียน

ความสำเร็จด้านการเรียนและด้านการดำรงชีวิตของนักเรียน คือ ความสำเร็จที่แท้จริงของผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา แต่การจะสร้างความสำเร็จ ดังกล่าวได้ จะต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน รวมทั้งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถก้าวข้ามปัญหาอุปสรรค และจุดที่ยากลำบากที่สุดในชีวิตของนักเรียนแต่ละคนไปสู่เป้าหมายปลายทางตามความมุ่งหวังของตัวนักเรียนเอง และความคาดหวังของสังคมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงต้องมีผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ตามขั้นตอนและกระบวนการ ที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะช่วยให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือตามเจตนารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 28-30)

ได้นำเสนอถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ (ที่ม่นำ)

คณะกรรมการอำนวยการ (ที่ม่นำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตามตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ รองผู้อำนวยการทุกฝ่าย หัวหน้า หัวหน้างานแผนงาน หัวหน้างานกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และหัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1.1 ส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนและผดุงรักษา ระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน

1.2 สร้างขวัญกำลังใจ และพัฒนาบุคลากรเป็นผู้นำในการผนีกผสวน บูรณาการภารกิจ โดยรวมของสถานศึกษา

1.3 ประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้ทีมประสานที่ม่นำ และเครือข่ายการดำเนินงานจากทุกภาคส่วน

1.4 นิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล

2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)

คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ประกอบด้วย

รองผู้อำนวยการที่ผู้บริหารมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตาม ตำแหน่ง และหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ หัวหน้าระดับทุกระดับ หัวหน้างานกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน หัวหน้างานอนามัย ครูพยาบาล และหัวหน้างานแนะแนวเป็น กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1 ปฏิบัติงานในฐานะบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และ คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 จัดทำเครื่องมือ สื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนา ดำเนินงาน และรับผิดชอบในการชี้แจง สร้างความเข้าใจ แก่ผู้ปฏิบัติงาน

2.4 จัดการประชุมคณะกรรมการทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อแสวงหาแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.5 สรุปรายงานผลการดำเนินงานและดำเนินการอื่นใดเพื่อให้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. คณะกรรมการดำเนินการ (ทีมทำ)

คณะกรรมการดำเนินการ (ทีมทำ) ประกอบด้วย หัวหน้าระดับชั้น เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตามตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ รองหัวหน้าระดับชั้น ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอนและครูแนะแนวเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ ดำเนินการ (ทีมทำ) มีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

3.1 ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องและดำเนินการประชุมชี้แจง

3.2 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผลและจัดทำ รายงานตามระดับชั้น

3.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครูที่ปรึกษาและ นักเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.4 ประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

3.5 ดำเนินการดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียน ตามขั้นตอน และกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.3 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 30 – 34)

ได้นำเสนอถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ดังนี้

1. หัวหน้าระดับ/รองหัวหน้าระดับ

ติดตาม กำกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดประชุมครูในระดับเพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพ ในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนจัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหากรณี (Case Conference) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานประเมินผล ระดับ ส่งผู้บริหารโดยผ่านทีมประสาน

2. ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น

ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนดดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการรวบรวมข้อมูล ผู้เรียน เป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

2.2 การคัดกรองนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลจำแนกจัดกลุ่ม ผู้เรียน เช่น กลุ่มเด็ก มีความสามารถพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาต้องการ การช่วยเหลือโดยเร่งด่วน

2.3 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน โดยจัดกิจกรรม โครงการ โครงการ ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้รักตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะในการ ดำรงชีวิต

2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษา กรณี ปัญหาที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.5 การส่งต่อ กรณีปัญหาของนักเรียนซับซ้อน ให้ส่งต่อไปยัง ครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง หรือผู้มีทักษะความสามารถตรงกับลักษณะปัญหาพัฒนาตนเอง ด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาการแนะแนว และการให้คำปรึกษา ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษา ปัญหากรณี บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผล รายงานส่งหัวหน้าระดับ

3. ครูแนะแนว

3.1 นิเทศ (Supervising) สนับสนุนและเป็นแกนหลักแก่ครู ที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกคนในการให้ความรู้เทคนิค วิธีการ และกระบวนการตามหลัก จิตวิทยา และการแนะแนวเพื่อใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในประเด็นสำคัญ ต่อไปนี้

3.1.1 เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือ เพื่อการรู้จักและเข้าใจ ผู้เรียน รวมทั้งการคัดกรองจัดกลุ่มผู้เรียน การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เช่น การใช้ระเบียบ สละสม แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์

3.1.2 เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุม ผู้ปกครองชั้นเรียน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มคัดกรอง

3.1.3 ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะ ของผู้เรียนกลุ่มพิเศษประเภทต่างๆ และเสนอแนะแนวทางในการดูแลช่วยเหลือส่งเสริม และการพัฒนาผู้เรียน

3.2 ให้คำปรึกษา (Counseling) แก่ผู้เรียน (ในกรณีที่ครูที่ปรึกษา ไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการช่วยเหลือ) ผู้ปกครอง และผู้ขอรับบริการทั่วไป

3.3 ประสาน (Co - ordinating) กับผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถาน ศึกษา เป็นระบบ "เครือข่าย" ในการดำเนินงานแนะแนวและการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว

3.5 ให้บริการต่างๆ หรือจัดทำโครงการ กิจกรรมกลุ่มต่างๆ ให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.6 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี

3.7 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือของ ครูแนะ แนว ให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกและติดตามผลการช่วยเหลือนั้น

3.8 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงาน ส่งผู้บริหาร หรือหัวหน้าระดับ

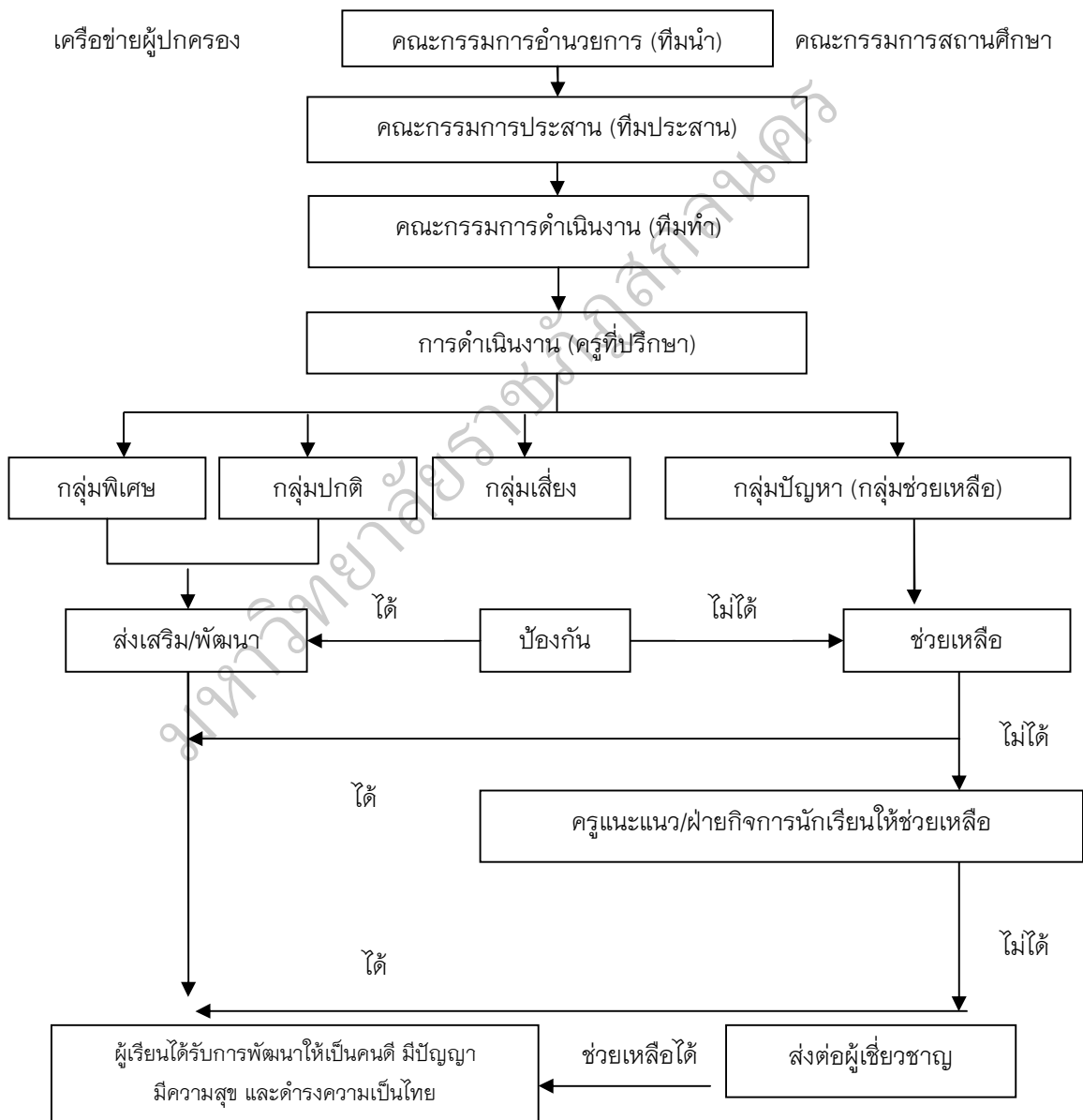
4. ครูผู้สอนประจำวิชาและครูที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อรู้จักและเข้าใจ ผู้เรียน อย่างแท้จริงให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา และให้ความ ร่วมมือกับครู ที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ข้อมูลการรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ในการจัดกระบวนการ เรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและบริการต่างๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนา ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพให้คำปรึกษาเบื้องต้นในรายวิชาที่สอน ในด้านการศึกษา ต่อ การประกอบ อาชีพทักษะการดำรงชีวิต และบุคลิกภาพที่พึงประสงค์พัฒนาตนเองด้าน องค์ความรู้ทางจิตวิทยาและการแนะแนว และนำมาบูรณาการในการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้อง กับการดูแล

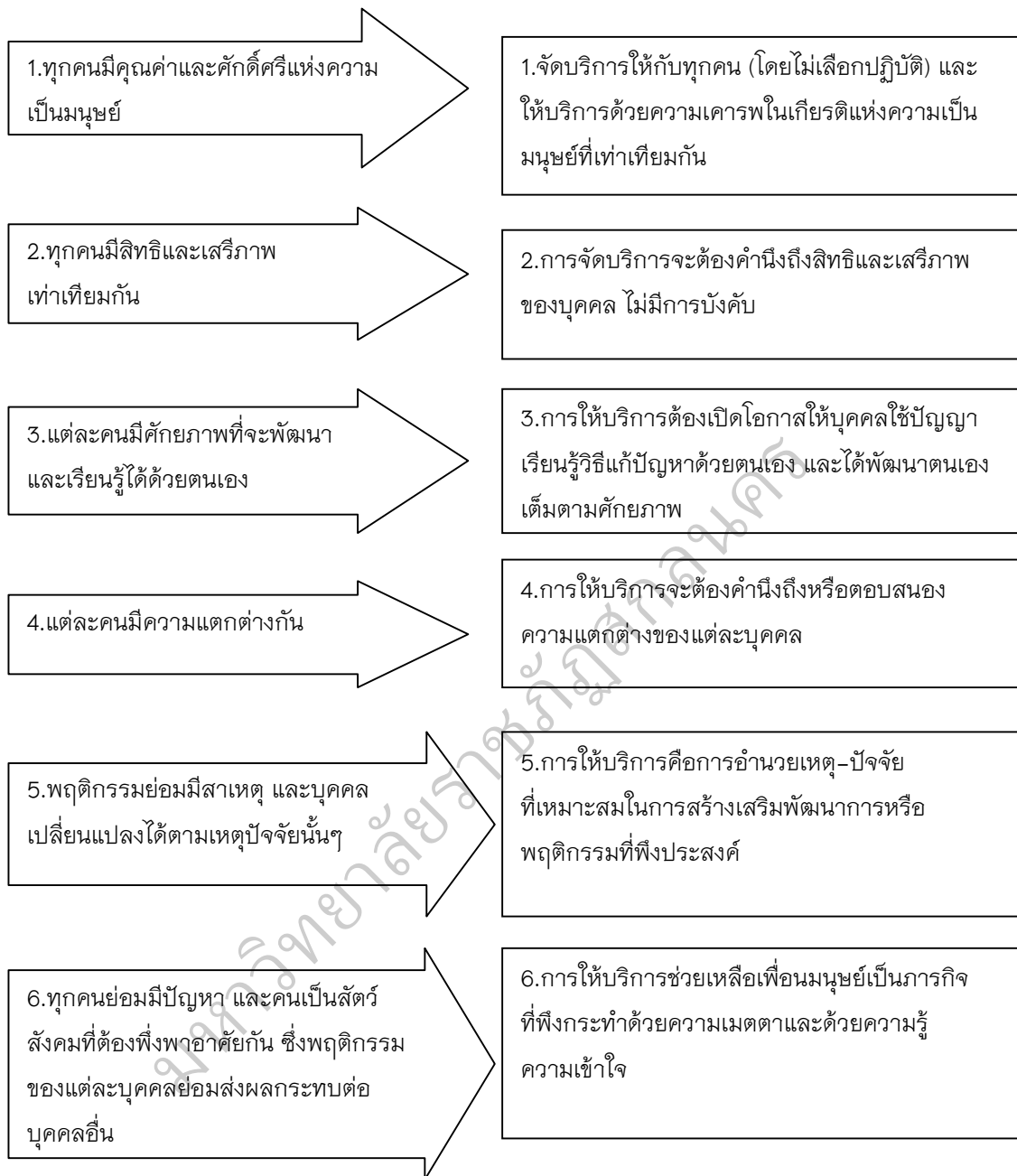
ช่วยเหลือนักเรียนบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผล และรายงานส่งหัวหน้าระดับ

5. ผู้แทนนักเรียน

เรียนรู้ ทำความเข้าใจกรอบแนวคิดของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสานงานในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของเพื่อนนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเป็นแกนนำในการดูแลช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้และการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอย่างเต็มตาม ศักยภาพ ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แผนภูมิแสดงโครงสร้างของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 35)

ภาพประกอบ 6 ปรัชญาและหลักการในการทำงานของครู

และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 36)

สรุปได้ว่า บทบาทและหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ความสำเร็จที่แท้จริงของผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา แต่การจะสร้างความสำเร็จดังกล่าวได้จะต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายใน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน รวมทั้งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถก้าวข้ามปัญหาอุปสรรค และจุดที่ยากลำบากที่สุดในชีวิตของนักเรียนแต่ละคนไปสู่เป้าหมายปลายทางตามความมุ่งหวังของตัวนักเรียนเอง และความคาดหวังของสังคมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงต้องมี ผู้รับผิดชอบ ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ตามขั้นตอนและกระบวนการที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะช่วยให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุน การขับเคลื่อนและพัฒนาระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้ทีมประสาน ทีมทำ และเครือข่ายการดำเนินงาน จากทุกภาคส่วน สร้างขวัญกำลังใจ และพัฒนาบุคลากรเป็นผู้นำในการ ฝึกฝนบูรณาการภารกิจ โดยรวมของสถานศึกษา

5. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้กำหนดให้ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักที่ต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหานั้น ครูที่ปรึกษาสามารถใช้เทคนิค วิธีการต่างๆ โดยมีบุคลากรเครือข่ายเป็นที่ปรึกษา และสนับสนุนองค์ความรู้ เครื่องมือและเทคนิคการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหาของนักเรียน ได้แก่ การให้การปรึกษา การปรับพฤติกรรมด้วยกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน/จับคู่ Buddy สื่อสารกับผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตร การเยี่ยมบ้านนักเรียน หรือร่วมดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนตามความเหมาะสม รวมทั้งการร่วมประชุมปรึกษารายกรณีหรือรับส่งต่อหากครูให้การช่วยเหลือเบื้องต้นแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาของครูที่ปรึกษา มีข้อที่ควรตระหนัก ดังนี้

5.1 การรักษาความลับ

5.1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไขไม่ควรนำไปเปิดเผยยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ให้เกียรตินักเรียน

5.1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสม และสะดวกในการเรียกใช้

5.1.3 การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

5.2 การแก้ไขปัญหา

5.2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหา มิได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

5.2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิด จากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็ อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกัน การดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรสำเร็จ เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการ หรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ผักผ่อนโดยสามารถ ปรึกษา และขอการสนับสนุนจากบุคลากรเครือข่าย เพื่อให้สามารถนำเทคนิคต่างๆ ไปใช้ ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา นั้น อาจจำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาโดยครูที่ ปรึกษา
2. การช่วยเหลือนักเรียนในกรณียุ่งยากซับซ้อนโดยครูแนะแนว
3. การช่วยเหลือนักเรียนในกรณียุ่งยากซับซ้อนโดยนักจิตวิทยา โรงเรียน
4. การจัดกิจกรรมสนับสนุนการช่วยเหลือนักเรียนในกรณียุ่งยาก ซับซ้อนโดยบุคลากรเครือข่าย

1. การช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาโดยครูที่ปรึกษา แนวคิดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความ เอาใจใส่แก่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้ความดูแลอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการป้องกันช่วยเหลือและ การแก้ไขที่เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียนแต่ละคน โดยครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณา

กิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสามารถใช้กิจกรรมในการช่วยเหลือนักเรียนได้มากกว่า 1 กิจกรรมซึ่งในที่นี้ขอเสนอกิจกรรม 7 กิจกรรม ให้ครูที่ปรึกษาพิจารณาเลือกใช้ดังนี้

- 1.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น
- 1.2 การปรับพฤติกรรมด้วยกิจกรรมในชั้นเรียน
- 1.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน/จับคู่Buddy
- 1.4 การสื่อสารกับผู้ปกครอง
- 1.5 กิจกรรมซ่อมเสริม
- 1.6 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 1.7 การเยี่ยมบ้านนักเรียน

สำหรับบทบาทของเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การปรึกษา สนับสนุนข้อมูลที่เป็นแก่นครูที่ปรึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานหรือองค์กร มีดังนี้

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น

การให้การปรึกษาเบื้องต้นของครูที่ปรึกษาเป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาของนักเรียนทั้งด้านความรู้สึกความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ในการดูแลช่วยเหลือโดยการให้การปรึกษาเบื้องต้นนั้นครูที่ปรึกษาอาจจะมีข้อสงสัยหรือมีอุปสรรคในการให้การปรึกษานักเรียนเช่นด้านทักษะความมั่นใจในการช่วยเหลือเป็นต้นซึ่งบุคลากรเครือข่ายสามารถให้การสนับสนุนองค์ความรู้หรือฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นเบื้องต้นเพื่อให้ครูเกิดความกระฉับกระชวยในการดำเนินงานให้การปรึกษาแก่นักเรียนได้ด้วยตนเองรวมทั้ง การร่วมมือกับครูที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นรายกรณีหรือรับส่งต่อนักเรียน

2. การปรับพฤติกรรมด้วยกิจกรรมในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการปรับพฤติกรรมนักเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มในชั้นเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered) หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) โดยที่บุคลากรเครือข่ายสามารถให้การสนับสนุนด้วยการให้การปรึกษาแนะนำแก่ครูในการเลือกวิธีการหรือ

เทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสามารถให้ความร่วมมือกับครู ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนเป็นรายกรณี

3. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน/จับคู่ Buddy

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน/จับคู่ Buddy เป็นกิจกรรมที่ครู จัดให้นักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือกันซึ่งอาจจัดเป็นคู่ (Buddy) หรือเป็นกลุ่มโดยการ คัดเลือกนักเรียนที่มีจุดแข็งด้านสัมพันธภาพโดยพิจารณาจากคะแนนด้านสัมพันธภาพทาง สังคมจากผลการประเมิน SDQ หรือนักเรียนที่มีความมั่นคงมีความเป็นผู้ดูแลและ มีความสามารถเฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อนเช่นความสามารถด้าน การเรียนดนตรีศิลปะกีฬาหรือทักษะการสื่อสารเป็นต้นซึ่งเครือข่ายสามารถมีส่วนร่วมใน การให้การปรึกษาเพื่อพิจารณาคัดเลือกแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนในด้าน ต่างๆให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละกรณีปัญหาและสามารถให้ความร่วมมือกับครู ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนเป็นรายกรณี

4. การสื่อสารกับผู้ปกครอง

การสื่อสารกับผู้ปกครองเป็นการช่วยเหลือนักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยวิธีต่างๆเช่นการโทรศัพท์สนทนาการเชิญ ผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหารือร่วมกันการส่งหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์เป็นต้นซึ่งล้วน ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารดังนั้นการมีทักษะต่างๆของครูจึงมีความจำเป็นอย่างมากซึ่ง เครือข่ายสามารถสนับสนุนการให้การปรึกษาชี้แนะหรือฝึกอบรมครูให้มีทักษะการสื่อสาร กับผู้ปกครองอย่างมีประสิทธิภาพทราบถึงจิตวิทยาการสื่อสารหรือเทคนิคการสื่อสารที่ เหมาะสมกับสาระหรือวัตถุประสงค์ที่จะสื่อให้ผู้ปกครองทราบหรือเข้าใจเจตคติที่ดีของครู และกระบวนการทำงานของครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนอกจากนี้เครือข่ายยัง สามารถให้ความร่วมมือกับครูในการแก้ปัญหาให้นักเรียนเป็นราย

5. กิจกรรมซ่อมเสริม

กิจกรรมซ่อมเสริม เป็นกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหา ด้านการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบจำเป็นต้องร่วมมือ ร่วมใจกันวางแผนการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนอ่อนเรียนช้า หรือเรียนไม่ทัน เพื่อนในสาระต่างๆ ซึ่งเครือข่ายจะมีส่วนร่วมในการให้การปรึกษาหรือร่วมพิจารณา ประเมินนักเรียน เพื่อแยกประเภทของปัญหาการเรียนจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น เรียนช้าจากข้อจำกัดทางความสามารถทางเชาวน์ปัญญา หรือจากปัญหาพฤติกรรม

อารมณ์ของเด็กเป็นต้น แล้วดำเนินการแก้ไขสาเหตุของปัญหาต่อไปรวมทั้ง ให้การปรึกษาแก่ครูในการแก้ปัญหานักเรียนเป็นราย

6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมในสถานศึกษาที่จัดเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ หรือศักยภาพในด้านต่างๆ ของนักเรียน นอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้เครือข่ายสามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ปัญหาด้วยการให้การปรึกษา แนะนำแนวทางการจัดกิจกรรม การจัดโครงการต่างๆ ในโรงเรียน เช่น การจัดค่ายอบรม การจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต เป็นต้น รวมทั้ง การร่วมมือกับครูในการแก้ปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี หากระหว่างการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่ามีนักเรียนสมควรได้รับการช่วยเหลือแก้ไข

7. การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและทำให้ครูได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียนที่แวดล้อมด้วยครอบครัวและชุมชนซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถประเมินสาเหตุของปัญหาแล้วดำเนินการช่วยเหลือให้เหมาะสมตลอดจนหาแหล่งสนับสนุนที่จะช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเครือข่ายจึงมีบทบาทในการประสานกับสถานศึกษาเพื่อการเตรียมทีมงานร่วมกันทั้งการวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาของนักเรียนหรือออกเยี่ยมบ้านหาแนวทาง การช่วยเหลือนักเรียนรวมถึงการแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นราย

สรุปได้ว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้กำหนดให้ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักที่ต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการดำเนินงานช่วยเหลือ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหานั้น ครูที่ปรึกษาสามารถใช้เทคนิค วิธีการต่างๆ โดยมีบุคลากรเครือข่ายเป็นที่ปรึกษา และสนับสนุนองค์ความรู้เครื่องมือและเทคนิคการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหาของนักเรียน ได้แก่ การให้การปรึกษา การปรับพฤติกรรมด้วยกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน/ จับคู่ Buddy สื่อสารกับผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเยี่ยมบ้านนักเรียน หรือร่วมดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนตามความเหมาะสม

6. กิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนวหมายถึง การดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนวแก่นักเรียนในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวเข้ากับสังคม สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆได้ ในระดับมัธยมศึกษาจะเรียกกิจกรรมนี้ว่า กิจกรรมแนะแนว ส่วนในระดับประถมศึกษาจะเรียกกิจกรรมนี้ว่า กิจกรรมแนะแนว ในช่วงเวลาโฮมรูม กิจกรรมแนะแนวทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ ประการแรก ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและยอมรับตนเอง ประการต่อมาช่วยให้ครูเข้าใจและยอมรับนักเรียน และประการสุดท้ายกิจกรรมแนะแนวช่วยให้การเรียนการสอนในโรงเรียนบรรลุผลมากยิ่งขึ้นดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนวช่วยพัฒนาความเข้าใจตนเองของเด็กแต่ละคนในด้านความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ความสำเร็จ เป็นต้น ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักคุณค่าของตนเอง รู้ว่าตนมีความถนัด ความสามารถอะไร มีจุดเด่นจุดด้อยตรงไหน ช่วยสร้างเสริมบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาซึ่งนำไปสู่ชีวิตที่ดีในสังคม ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กขจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆซึ่งอาจเกิดขึ้นและหรือขัดขวางพัฒนาการด้านต่างๆ และช่วยป้องกันปัญหาต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและสังคมแวดล้อมเด็กแต่ละคน

2. กิจกรรมแนะแนวช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กที่อยู่ในความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันซึ่งนำไปสู่บรรยากาศและสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนที่ดี

3. กิจกรรมแนะแนวช่วยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์มากขึ้น กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกัน โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางความสนใจ และกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ครูเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็กที่ตนสอน ช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก และเข้าใจใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ตลอดจนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาได้เต็มที่

4. กิจกรรมแนะแนวจะประกอบด้วยด้วยข้อบ่งชี้สำคัญ 3 ประการ คือ

4.1 การศึกษาและการเข้าใจศักยภาพของตน ได้แก่ การรู้จัก

ตนเอง

4.2 การสัมผัสสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรู้จักสิ่งแวดล้อม

4.3 การพัฒนาศักยภาพของตนให้มีคุณภาพ

5. หลักการจัดกิจกรรมแนะแนวมีดังนี้

5.1 จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนทุกคน มิใช่จัดให้เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น และต้องจัดอย่างต่อเนื่องตลอดปีให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านการพัฒนาตนเอง

5.2 กิจกรรมที่จัดให้แก่ นักเรียนต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ พัฒนาการและความต้องการของนักเรียน

5.3 ต้องสนองจุดเน้นของหลักสูตรทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา และต้องทำควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการจัดอย่างหลากหลาย

5.4 ไม่ควรบังคับครู ที่ไม่เต็มใจทำงานในด้านนี้ ควรมอบหมายให้ครูที่เต็มใจรับผิดชอบ และต้องประชุมชี้แจงให้ครูทุกคนเข้าใจรายละเอียดของการจัดการกิจกรรมอย่างแจ่มแจ้ง

6. การให้บริการปรึกษาในงานแนะแนวการให้บริการปรึกษาจาก ทรรคนะของของผู้จัดทำปทานุกรมศัพท์ทางจิตวิทยา และจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับการให้บริการปรึกษาได้อย่างกว้างขวาง และวิเคราะห์พบว่าค่านิยมต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะร่วม ที่คล้ายคลึงในสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

6.1 การให้บริการที่ปรึกษาเป็นความร่วมมือกันซึ่งเกิด โดยบุคคลสองคนเป็นอย่างน้อย ผู้หนึ่งคือผู้ให้บริการปรึกษากับอีกผู้หนึ่งคือผู้รับบริการ

6.2 การให้บริการเป็นการให้บริการความช่วยเหลือทางวิชาชีพ ซึ่งมีผู้ให้บริการที่ปรึกษาที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพ เป็นผู้รับผิดชอบในหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับบริการ ซึ่งขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ อ่อนประสบการณ์ ขาดทักษะที่เหมาะสมในการตัดสินใจ การแก้ไขอุปสรรค การปรับตัวและการสร้างเสริมพัฒนาการตนเอง

6.3 การให้บริการปรึกษาเป็นกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ให้และผู้รับบริการปรึกษา ซึ่งผู้ให้การช่วยเหลือให้ผู้รับบริการ

สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ตัดสินใจได้อย่างฉลาด จัดทุกข์ที่เผชิญอยู่ได้ มีเจตคติ และมีพฤติกรรม ที่พึงประสงค์และสามารถพัฒนาตนเองให้เติบโตและเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ และสมวัยของตน

7. ความสำคัญของการให้บริการศึกษารอบคลุมทุกระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

7.1 การให้บริการศึกษาเป็นหัวใจของการแนะแนวถ้าเปรียบการแนะแนวว่าเป็นร่างกายมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะส่วนที่หัวใจของร่างกายเพราะบริการด้านอื่นๆ นั้นจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปราศจากการ ให้ บริการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

7.2 การให้บริการศึกษามีความจำเป็นสำหรับนักเรียนทุกระดับ ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

7.3 ความจำเป็นในการให้บริการศึกษาแก่นักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา นักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นเด็กที่ยังขาดประสบการณ์และส่วนใหญ่ยังมีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความในใจหรือปัญหาของตนให้ผู้อื่นรับทราบได้น้อย ประกอบกับความสามารถในการรับข่าวสารด้วยการอ่านก็ยังมีอยู่จำกัด เมื่อเกิดปัญหาขึ้นนักเรียน จะไม่สามารถเข้าใจกับปัญหานั้นได้ หรือไม่สามารถสื่อความด้วยภาษาถ้อยคำให้ผู้อื่นรับรู้ ได้ดีพอ ดังนั้นการให้บริการศึกษาที่เป็นบริการซึ่งครูและนักเรียนต้องต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีปฏิสัมพันธ์กัน จะทำให้ครูสามารถสังเกตเห็นสีหน้าท่าทางหรือการ แสดงออกของนักเรียนได้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ครูสามารถให้การแนะแนวที่เหมาะสมแก่นักเรียน

7.4 ความจำเป็นในการให้บริการศึกษาแก่นักเรียนระดับ มัธยมศึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นนักเรียนที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ มีความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นกับนักเรียนหลายด้าน ทั้งทางด้านส่วนตัว การเรียน การเข้าสู่ สังคมและการเข้าสู่อาชีพ แม้นักเรียนจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้เอง แต่ยังขาด ประสบการณ์ที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้านักเรียน ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูหรือฝึกฝนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง หรือมีความรับผิดชอบ เท่าที่ควรตั้งแต่ในวัยเด็ก นักเรียนจะมีปัญหาทางด้านอารมณ์และการปรับตัวเพิ่มยิ่งขึ้น การได้รับบริการจากผู้ให้บริการศึกษาที่มีทักษะและประสบการณ์ จะช่วยให้นักเรียนรู้สึก อบอุ่นใจมีที่พึ่ง ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีแนวทางที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยให้สามารถตัดสินใจ

แก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างสมเหตุสมผล

7.5 การให้บริการปรึกษาให้ประโยชน์แก่นักเรียนทั้งระดับ

ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จากการสำรวจจุดมุ่งหมายของการให้บริการปรึกษาที่นักจิตวิทยา และนักวิชาการที่ทำงานด้านการให้บริการปรึกษาระบุไว้ กับผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศสามารถสรุปประโยชน์ของการให้บริการปรึกษาที่มีต่อนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาได้ดังนี้

7.5.1 ช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

7.5.2 ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้ความคิดและสติปัญญาในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาแทนการใช้อารมณ์

7.5.3 ช่วยให้นักเรียนกล้าเผชิญกับความจริงหรือปัญหาที่ต้องประสบอย่างมีสติ

7.5.4 ช่วยให้นักเรียนสามารถรับผิดชอบตนเองได้

7.5.5 ช่วยให้นักเรียนรู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ และพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

7.5.6 ช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของตนเอง

7.5.7 ช่วยให้นักเรียนสามารถเสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้

7.5.8 ช่วยให้นักเรียนสามารถยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

7.5.9 ช่วยให้นักเรียนเห็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้

7.5.10 ช่วยให้นักเรียนค้นพบและประเมินทักษะ และความสามารถของตนเองได้ตามที่เป็นจริงและนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว-สังคมได้

7.5.11 ช่วยให้นักเรียนสามารถวางโครงการในอนาคตหรือกำหนดเป้าหมายในชีวิตตนเองได้อย่างเหมาะสมแก่อัตภาพ

7.5.12 ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนในด้านต่างๆ ได้เต็มศักยภาพที่มีอยู่

8. คุณลักษณะสำคัญของผู้ให้บริการปรึกษา

ในการให้บริการปรึกษานั้น สามารถจัดแบ่งประเภทของการให้บริการปรึกษาออกได้อย่างกว้างๆ เป็น 4 ประเภท คือ

8.1 การให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤติซึ่งหมายถึงการให้บริการปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหารุนแรง

8.2 การให้บริการปรึกษาเพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนแก้ไขให้เหมาะสมซึ่งหมายถึงการให้บริการปรึกษาเมื่อนักเรียนเกิดความเครียดและความกังวลใจ

8.3 การให้บริการปรึกษาเพื่อป้องกันปัญหาซึ่งหมายถึงการให้บริการปรึกษาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่ถูกต้องแก่นักเรียน

8.4 การให้บริการปรึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการซึ่งหมายถึงการให้บริการปรึกษาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนระดับถึงศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การให้บริการปรึกษาทั้ง 4 ประเภท แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูแนะแนวในสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการปรึกษาจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. มีอารมณ์ดี แจ่มใส ยิ้มง่าย ใจเย็น
2. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
3. มีความเชื่อมั่นว่าแต่ละคนสามารถปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นได้
4. มีความสามารถเปลี่ยนให้ผู้อื่นมีความเชื่อมั่นในตนเองได้
5. สามารถสร้างความเข้าใจอันดี และความเป็นกันเองกับผู้ที่เข้ามาติดต่อได้อย่างรวดเร็ว
6. มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคลิกภาวะของตน
7. มีความภาคภูมิใจในความสามารถและจุดเด่นของตนเอง และยอมรับในขีดจำกัดหรือจุดด้อยของตนเอง
8. เป็นนักฟังที่ดี
9. ทำงานเป็นระเบียบและเป็นระบบ
10. เป็นคนช่างสังเกตและไวต่อความรู้สึก
11. รักษาความลับได้ดี
12. มีความสนใจอย่างแท้จริงในปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัว

ของนักเรียน

13. มีความเชื่อมั่น และมีความเคารพในคุณค่าของนักเรียน
14. ยอมรับในหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล
15. วางตนเป็นกลาง และมีจิตใจเป็นกลาง
16. มีความเข้าใจและยอมรับในขอบข่ายแห่งความรู้

ความสามารถของตน

17. มีความสนใจความเป็นไปของสังคมเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพตลอดจนปัญหาต่างๆ

18. มีเจตคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับนักเรียนบุคคลากรใน โรงเรียน บิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียน และสมาชิกอื่นๆ ในชุมชน

สรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนว เป็นการดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมที่ เกี่ยวกับการแนะแนวแก่นักเรียนในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อช่วยให้นักเรียน รู้จักและเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวเข้ากับสังคม สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ได้ ช่วยพัฒนาความเข้าใจตนเองของเด็กแต่ละคน ในด้านความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ความสำเร็จ เป็นต้น ช่วยให้เด็ก รู้จักตนเองรู้จักคุณค่าของตนเอง รู้ว่าตนมีความถนัด ความสามารถอะไร มีจุดเด่นจุดด้อย ตรงไหน ช่วยสร้างเสริมบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาซึ่งนำไปสู่ชีวิตที่ดีในสังคม ช่วยส่งเสริม พัฒนาการทุกด้านจัดขึ้นเพื่อนักเรียนทุกคน

การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อ การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3ด้านได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านคุณภาพ นักเรียน ซึ่งมี 3 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2550, หน้า 7) ดังนี้

1.ด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 1สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ และเครื่องมือ ที่เอื้อต่อ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ

1.1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
 นักเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของระบบการดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียนเป็นผู้นำในการกำหนดเป้าหมาย และยุทธศาสตร์การทำงานพัฒนา
 บุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นิเทศ กำกับ ติดตาม
 และประเมินผลการปฏิบัติงาน

1.2 ครูมีเจตคติที่ดี และมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบ
 ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานระบบดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่ครูมีความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาตนเองให้มีทักษะ
 ในการปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเจตคติที่ดี สามารถให้
 คำแนะนำช่วยเหลือผู้ร่วมงานและสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานได้

1.3 ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียน

ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา
 อย่างเต็มใจในการเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือบุตรหลาน โดยมีการจัดตั้ง
 เครือข่ายผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.4 นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ
 นักเรียน

นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
 นักเรียนประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยความมุ่งมั่น
 เสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีการจัดตั้งกลุ่มนักเรียนแกนนำ
 ดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาและป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน

1.5 สถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียน

มีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
 นักเรียน หมายถึง การที่สถานศึกษามีสื่อ และเครื่องมือสำหรับผู้บริหาร ครู และ
 ผู้ปกครอง ในการดำเนินงานตามขั้นตอนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การรู้จัก

นักเรียนเป็นรายบุคคลการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม พัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนและการส่งต่อ

สรุปได้ว่า ด้านปัจจัยสถานศึกษามีบุคลากร สื่อ และเครื่องมือ ที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร เป็นผู้นำในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูมีเจตคติที่ดี และมีความสามารถในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด คือ

2.1 มีการวางระบบการบริหารงาน

สถานศึกษามีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่สถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างองค์กรในการทำงาน มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นระบบ มีการดำเนินงานตามแผน และมีการประเมินผล ช่วยให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานที่เป็นไปตามขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ปัญหานักเรียน และการส่งต่อ

2.3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดวางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ และนำกระบวนการบริหารงานเข้ามาพัฒนางาน

ให้ดำเนินไปได้ โดยมีแผนงาน/โครงการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล รวมทั้งการนำผลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและการดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ด้านกระบวนการสถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย มีการวางระบบการบริหารงานมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ด้านคุณภาพนักเรียน

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด คือ

3.1 นักเรียนรู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

นักเรียนรู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ หมายถึง การที่นักเรียนรู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น/จุดด้อยของตนเอง สามารถวิเคราะห์ตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

3.2 นักเรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขนิสัยที่ดี

นักเรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี หมายถึง การที่นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์มาตรฐาน (กรมอนามัย) สามารถป้องกันดูแลสุขภาพตนเอง ร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวได้ เป็นอย่างที่ดี และให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้

3.3 นักเรียนมีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นักเรียนมีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และรู้เท่าทันในสิ่งที่เป็นพิษภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสามารถชักชวนหรือส่งเสริมให้เพื่อนประพฤติตนตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม

3.4 นักเรียนรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการแก้ปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้

นักเรียนรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้ หมายถึง การที่นักเรียนรู้จัก รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ สามารถใช้หลักเหตุผลในการลดความขัดแย้งและจัดการกับปัญหาและอารมณ์ได้

3.5 นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและสังคม

นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม หมายถึง นักเรียนสามารถรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกของครอบครัว ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษา ปฏิบัติตามกฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีและมีจิตสาธารณะ

3.6 นักเรียนมีเจตคติและทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต

นักเรียนมีเจตคติที่ดีและพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักงานและอาชีพ รู้ความสนใจด้านอาชีพของตนเอง มีแนวทางและเหตุผลในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และมีทักษะพื้นฐานอาชีพที่ถนัดและสนใจเห็นคุณค่าในอาชีพสุจริต

สรุปได้ว่า ด้านคุณภavnักเรียน นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย นักเรียนรู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ นักเรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขนิสัยที่ดี นักเรียนมีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นักเรียนรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการแก้ปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและสังคม นักเรียนมีเจตคติและทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต

แนวทางการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ ดังนี้

ทิพย์วรรณ สุวรรณ (2549, หน้า 1 - 2) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยมีการยึดสายใยความผูกพันระหว่างครูและศิษย์ในขั้นต้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลระบบหนึ่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร ครู อาจารย์ ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอย่างน้อย 1 คน ที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง สนับสนุนให้ครู อาจารย์ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและชุมชน สามารถเชื่อมประสานและร่วมกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชน รวมถึงผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบต่อเนื่องและยั่งยืน ในสภาวะวิกฤติของสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีภัยจากสิ่งต่างๆ ภายนอกมากมาย อาทิ เช่น ภัยจากสารเสพติด ความล้มเหลวทางการเรียน ครอบครัว อาชีพ ภัยทางเพศ ความรุนแรง การกลั่นแกล้งรังแก อุบัติภัย ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดสามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดผลสำเร็จ เพื่อนักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้นได้อย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีมาตรการปฏิบัติ ดังนี้

1. สร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนป้องกันการแก้ปัญหาต่างๆ ของนักเรียน เช่น ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น
3. สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้ เกี่ยวกับสารสนเทศและความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
4. ประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมแก้ไข และส่งต่อนักเรียนในทุกระดับและทุกประเภท

นรินทร์ จุลทรัพย์ (2551, หน้า 310 – 323) ได้กล่าวไว้ว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนทุกระดับควรตระหนักและให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดเป็นนโยบาย มีแผนกลยุทธ์ และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน ตลอดจนให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่และสม่ำเสมอ
2. ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนจะต้องถือว่าเป็นหน้าที่ ภารกิจที่จะต้องปฏิบัติทุกกระบวนการในระบบดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียน
3. ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย กล่าวโดยสรุป ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรูปแบบและวิธีการที่ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนสูงมาก ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน เข้ามาร่วมมือกันเพื่อให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งด้านป้องกันแก้ไข ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขเป็นคนดีของสังคม เป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไป

เทวาทฤธี ผุยวันดี (2554, หน้า 8 – 9) ได้กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ปรับวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียนเพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการพัฒนา

นักเรียนให้มีผลสำเร็จ ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารโรงเรียน ทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือและให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ
2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทักตนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนา นักเรียนในทุกด้าน
3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคนจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด
4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน
5. การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยมีการยึดสายใยความผูกพันระหว่างครูและศิษย์ในชั้นต้น โดยมีมาตรการปฏิบัติ สร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนป้องกันการแก้ปัญหาต่างๆ ของนักเรียน เช่น ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เชื่อมโยง ความรู้ เกี่ยวกับสารสนเทศและความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมแก้ไข และส่งต่อนักเรียนในทุกระดับและทุกประเภท

2. ขอบเขตการประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

การประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ และด้านคุณภาพนักเรียนซึ่งมีตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน มี 3 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2552, หน้า 2 - 7) ดังนี้

2.1 ด้านปัจจัย

2.1.1 มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ ที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1.1 ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกณฑ์การประเมิน

- 1) ระดับ 1 มีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย นโยบาย การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และมีการพัฒนาตนเองและพัฒนางานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และมีการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1.2 ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตแก่นักเรียนเกณฑ์การประเมิน

- 1) ระดับ 1 มีความรู้ ความเข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และการพัฒนาตนเอง
- 3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้ร่วมงานและสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานรวมถึงมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.1.1.3 ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 มีการติดต่อสื่อสารกับสถานศึกษา
2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา
ในกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และมีเครือข่ายผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนพร้อมทั้งมีการจัดประชุมอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และเครือข่ายผู้ปกครองมีแผนงานโครงการ หรือกิจกรรมในการดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ และพัฒนานักเรียน

2.1.1.4 ตัวชี้วัดที่ 4 นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกณฑ์การประเมิน

1) มีจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น
2) ร่วมมือกับครูประจำชั้น/ครูปรึกษาในการให้ข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
3) กลุ่มนักเรียนแกนนำมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน เช่น ยุวทูตความดี พี่สอนน้อง ดิวเตอร์ คู่สัญญา ฯลฯ
4) กลุ่มนักเรียนแกนนำมีกิจกรรมช่วยเหลือและป้องกัน แก้ไขปัญหา เช่น อ.ย.น้อยยุวทูตแนะแนว ทูป็นัมเบอร์วัน คณะกรรมการนักเรียน/สภานักเรียน/สภัชชา/นักเรียน ฯลฯ

ระดับ 1 มี 1 ข้อ ระดับ 2 มี 2 ข้อ

ระดับ 3 มี 3 ข้อ ระดับ 4 มี 4 ข้อ

2.1.1.5 ตัวชี้วัดที่ 5 สถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่สถานศึกษา เกณฑ์การประเมิน

1) มีสื่อ เครื่องมือสำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2) มีสื่อ เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน

3) มีสื่อ เครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน

ช่วยเหลือ แก้ไข ปัญหา นักเรียน

4) มีสื่อ เครื่องมือในการส่งต่อนักเรียนและมีการจัดกิจกรรม

เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่สถานศึกษา

ระดับ 1 มี 1 ข้อ

ระดับ 2 มี 2 ข้อ

ระดับ 3 มี 3 ข้อ

ระดับ 4 มี 4 ข้อ

2.1.1.6 ตัวชี้วัดที่ 6 มีนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (YC) หรือนักเรียน

แนะแนว หรือยุวชนแนะแนว และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเป็นตัวอย่างให้สถานศึกษาอื่นได้

1) มีการขยายผลจำนวนนักเรียน YC หรือนักเรียนแนะแนว หรือยุวชนแนะแนวเพิ่มขึ้น

2) มีนักเรียน YC หรือนักเรียนแนะแนว หรือยุวชนแนะแนวและมีแผนงาน/โครงการ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเพื่อนในโรงเรียน

3) นักเรียน YC หรือนักเรียนแนะแนว หรือยุวชนแนะแนว ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ ที่กำหนด และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสรุปผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างให้สถานศึกษาอื่นได้ และมีการเผยแพร่ผลงาน

4) โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน YC เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการดำเนินงานอย่างจริงจัง

ระดับ 1 มีการขยายผลจำนวนนักเรียน YC หรือนักเรียนแนะแนว หรือยุวชนแนะแนวเพิ่มขึ้น

ระดับ 2 มีระดับ 1 และมีแผนงาน/โครงการในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียน YC

ระดับ 3 มีระดับ 2 และดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการที่กำหนด และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้พร้อมทั้งมีการสรุปผลการดำเนินงานเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน

ระดับ 4 มีระดับ 3 และโรงเรียนมีแผนพัฒนาคุณภาพนักเรียนกลุ่ม YC

2.2 ด้านกระบวนการ

2.2.1 มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

2.2.1.1 ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางระบบการบริหารงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 มีโครงสร้างการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และมีการคัดสรรและแต่งตั้ง
คณะกรรมการรับผิดชอบ

3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และมีแผนงาน โครงการ ปฏิทิน
ปฏิบัติงานตามแผนที่ชัดเจนและจัดทำคู่มือปฏิบัติการของสถานศึกษา

4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และมีการพัฒนาการบริหารงานระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.2.1.2 ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 พัฒนารูปแบบการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และ
การเยี่ยมบ้านนักเรียน

2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และมีการคัดกรองนักเรียน

3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และมีการส่งเสริมพัฒนาและการ
ป้องกันช่วยเหลือแก้ไขปัญหา นักเรียนมีการกำหนดมาตรการในการเฝ้าระวัง มีการจัด
กิจกรรมเสริมสร้างให้นักเรียน มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน มีความตระหนัก มีจิตสำนึกและ
เจตคติที่จะต่อต้านและไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีการจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครอง
ช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา (ศูนย์ฉก.ชน.สถานศึกษา)

4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และมีการส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับ
สภาพปัญหาและมีเครือข่ายสหวิชาชีพ

2.2.1.3 ตัวชี้วัดที่ 3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และดำเนินงานตามแผน
- 3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และมีการนำผลมาปรับปรุง พัฒนา
- 4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และมีการรายงานผลและประชาสัมพันธ์

เผยแพร่

2.2.1.4 ตัวชี้วัดที่ 4 มีฐานข้อมูลการคัดกรองพฤติกรรมนักเรียน ที่ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นปัจจุบันและส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามกำหนด เกณฑ์การประเมิน

- 1) ระดับ 1 มีข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละด้าน เช่น ด้านการเรียน ด้านความสามารถพิเศษ ด้านสุขภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านอื่นๆ และมีการคัดกรองนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ
- 2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และมีการปรับปรุงข้อมูล ในแต่ละกลุ่ม ทุกด้าน แต่ละด้าน และมีการส่งต่อข้อมูล
- 3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และมีการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล ที่สามารถสืบค้นข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน
- 4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และมีการส่งฐานข้อมูลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกำหนด

หมายเหตุ ตัวชี้วัดนี้ (ตัวชี้วัดที่ 4) ให้คณะกรรมการประเมิน พิจารณาให้คะแนนได้ 3 คะแนนเท่านั้น ส่วนอีก 1 คะแนน จะดูจากการที่โรงเรียนส่งงาน ฐานข้อมูลการคัดกรองพฤติกรรมนักเรียนของโรงเรียน ให้กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ตามกำหนดเวลา

2.2.1.5 ตัวชี้วัดที่ 5 มีการจัดการความรู้ ในการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกณฑ์การประเมิน

- 1) ระดับ 1 มีแผน หรือแนวทางในการดำเนินการจัดการความรู้
- 2) ระดับ 2 มีระดับ 1 และจัดกิจกรรมถอดประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ครู-นักเรียน บุคคลอื่นๆ ในโรงเรียน
- 3) ระดับ 3 มีระดับ 2 และถอดประสบการณ์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างครู-นักเรียนกับโรงเรียนอื่น

4) ระดับ 4 มีระดับ 3 และมีการรายงานผลการดำเนินงาน
เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

2.3 ด้านคุณภาพนักเรียน

2.3.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตาม
ศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.3.1.1 ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้เกณฑ์การ
ประเมิน

- 1) ระดับ 1 ร้อยละ 95 รู้ความสนใจ ความถนัด
ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
- 2) ระดับ 2 ร้อยละ 95 มีระดับ 1 และสามารถวิเคราะห์
ตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
- 3) ระดับ 3 ร้อยละ 95 มีระดับ 2 และกล้าแสดงออกอย่าง
เหมาะสมและสร้างสรรค์
- 4) ระดับ 4 ร้อยละ 95 มีระดับ 3 และดำเนินชีวิตได้อย่าง
ถูกต้อง เหมาะสม

2.3.1.2 ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี
เกณฑ์การประเมิน

- 1) ระดับ 1 ร้อยละ 95 มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์ฐาน
(กรมอนามัย)
- 2) ระดับ 2 ร้อยละ 95 มีระดับ 1 และสามารถป้องกันดูแล
สุขภาพตนเองได้และได้รับอาหารเสริม (นม) เหมาะสมกับวัย
- 3) ระดับ 3 ร้อยละ 95 มีระดับ 2 และร่าเริงแจ่มใส มี
มนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวได้
- 4) ระดับ 4 ร้อยละ 95 มีระดับ 3 และเป็นแบบอย่างที่ดี
ให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้

2.3.1.3 ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะในการหลีกเลี่ยง ให้ปลอดภัยจาก
ยาเสพติดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เกณฑ์การประเมิน

- 1) ระดับที่ 1 ร้อยละ 95 มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เป็
นพิษภัย ของยาเสพติดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์(เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร)

2) ระดับที่ 2 ร้อยละ 95 มีระดับ 1 และสามารถวิเคราะห์ และจำแนกสิ่งที่เป็นพิษภัยของยาเสพติด และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3) ระดับที่ 3 ร้อยละ 95 มีระดับ 2 รู้เท่าทันและกล้าที่จะ ปฏิเสธ สิ่งที่เป็นพิษภัยของยาเสพติดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4) ระดับที่ 4 ร้อยละ 95 มีระดับ 3 และสามารถชักชวน หรือส่งเสริมให้เพื่อนประพฤติตนตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม

2.3.1.4 ตัวชี้วัดที่ 4 รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้ เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 ร้อยละ 95 รัก และเห็นคุณค่าในตนเอง

2) ระดับ 2 ร้อยละ 95 มีระดับ 1 สามารถควบคุมอารมณ์ ของตนเอง

3) ระดับ 3 ร้อยละ 95 มีระดับ 2 และสามารถใช้หลัก เหตุผล ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

4) ระดับ 4 ร้อยละ 95 มีระดับ 3 และสามารถจัดการกับปัญหา และอารมณ์ได้

2.3.1.5 ตัวชี้วัดที่ 5 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 ร้อยละ 95 รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ใน ฐานะสมาชิกในครอบครัว

2) ระดับ 2 ร้อยละ 95 มีระดับ 1 และปฏิบัติตาม กฎระเบียบของสถานศึกษา

3) ระดับ 3 ร้อยละ 95 มีระดับ 2 และปฏิบัติตามกฎ กติกา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนในสังคม

4) ระดับ 4 ร้อยละ 95 มีระดับ 3 และเป็นแบบอย่างที่ดีและมี จิตสาธารณะ

2.3.1.6 ตัวชี้วัดที่ 6 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการ ประกอบอาชีพสุจริต เกณฑ์การประเมิน

1) ระดับ 1 ร้อยละ 95 รู้จักงานและอาชีพ

2) ระดับ 2 ร้อยละ 95 มีระดับ 1 และรู้ความสนใจในอาชีพ

ของตนเอง

3) ระดับ 3 ร้อยละ 95 มีระดับ 2 มีแนวทาง เหตุผล และตัดสินใจเลือกอาชีพได้

4) ระดับ 4 ร้อยละ 95 มีระดับ 3 มีทักษะพื้นฐานอาชีพที่ ถนัดและสนใจเห็นคุณค่าในอาชีพสุจริต

สรุปภาพรวม ตัวชี้วัด รายการประเมินวิธีการประเมินประสิทธิผล การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแหล่งข้อมูล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2552, หน้า 7 – 12) ดังตาราง 1 – 3

ตาราง 1 ด้านที่ 1 ปัจจัย : สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ ที่เอื้อต่อการ ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
1. ผู้บริหารเป็น ผู้นำในการ ดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. ผู้บริหารกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่น	1. สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง
	2. ความสามารถในการใช้วิธีการกระตุ้น ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมกันดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. ความรอบรู้เรื่องระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	2. พิจารณาจากหลักฐานและผลงานได้แก่ ร่องรอย กิจกรรม/โครงการ การประชุม อบรม สัมมนาเอกสารการประกอบการประชุม/อบรม/สัมมนา สรุปผล การประชุม/อบรม/สัมมนา
	4. การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
2. ครูมีเจตคติที่ดี และมีความสามารถ ในการดำเนินงาน ระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน และมีการจัด กิจกรรมเสริมสร้าง ทักษะชีวิตแก่นักเรียน	1. ความตระหนักและเห็น คุณค่าของการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของครู 2. ความรู้ ความเข้าใจในการ ดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของครู	1. สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาจากหลักฐานและ ผลงานที่ปรากฏได้แก่ ร่องรอย การดำเนินงาน/กิจกรรม คู่มือ/บัตรเกียรติบัตร แบบบันทึก รายงานผลการปฏิบัติงาน คำสั่ง แฟ้มสะสมงาน
	3. ความสามารถในการ ส่งเสริมพัฒนานักเรียนตาม ผลการคัดกรอง 4. ความสามารถในการ ช่วยเหลือป้องกันและแก้ไข ปัญหาการเรียนและการส่งต่อ นักเรียน	3. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน
	5. การพัฒนาตนเองในการ ดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนอย่าง ต่อเนื่อง 6. มีการจัดกิจกรรม เสริมสร้างทักษะชีวิตแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง	

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
3. ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	1. ความรู้ความเข้าใจในการ ดูแลช่วยเหลือบุตรหลาน 2. การดำเนินงานของ เครือข่ายผู้ปกครอง 3. ความร่วมมือของ ผู้ปกครองและชุมชนใน งาน ดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	1. สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง 2. พิจารณาจากหลักฐาน ร่องรอยการดำเนินงาน/ โครงการ/กิจกรรมของเครือข่าย ผู้ปกครอง 3. รายงานการประชุมผู้ปกครอง เครือข่าย
4. นักเรียนมีส่วน ร่วมในการ ดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	1. ความสามารถในการ ช่วยเหลือผู้อื่นของนักเรียน 2. จำนวน/ประสิทธิภาพ/ผล การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม นักเรียนแกนนำ 3. เจตคติในการเป็นผู้มีจิต อาสาของนักเรียน	1. สัมภาษณ์ผู้บริหารครู และผู้ที่ เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาร่องรอยจาก หลักฐานและผลงานที่ปรากฏ ได้แก่ การให้ข้อมูล สรุปรายงาน ผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม นักเรียนแกนนำ
5. สถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการ ดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและมีการ จัดกิจกรรมเพื่อการ ป้องกันการแพร่ ระบาดของยาเสพติด เข้าสู่สถานศึกษา	1. สื่อและเครื่องมือมี ประสิทธิภาพ และมีการ ดำเนินการครบถ้วนตอน 2. สื่อและเครื่องมือมีความ เชื่อมั่นมีความเที่ยงตรง และ เป็นปรนัยที่ครอบคลุม ทุกรายการ 3. กิจกรรมด้านยาเสพติดมี การจัดอย่างต่อเนื่อง	1. สัมภาษณ์ครูประจำชั้น/ครูที่ ปรึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาคุณภาพสื่อ เครื่องมือในการดำเนินงานการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. แผน/กิจกรรมโครงการ ด้านยาเสพติด

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
6. มีนักเรียน YC หรือนักเรียน แนะแนว หรือยุวชน แนะแนว และมีการ ดำเนิน กิจกรรม อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เป็น ตัวอย่าง ให้ สถานศึกษาอื่นได้ และมี การเผยแพร่ ผลงาน	1. จำนวนนักเรียน YC หรือนักเรียน แนะแนว หรือ ยุวชนแนะแนว 2. แผนงาน/โครงการในการ ดำเนิน กิจกรรมของนักเรียน YC 3. การรายงานผล สรุปผล 4. แผนงาน/โครงการในการ พัฒนานักเรียน YC ของ โรงเรียน	1. สัมภาษณ์ครู นักเรียน และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2. พิจารณาจากหลักฐาน คำสั่ง แต่งตั้งนักเรียน YC ร่องรอย การดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรม การรายงานผล สรุปผล และลักษณะของ การเผยแพร่ผลงาน

ตาราง 2 ด้านที่ 2 กระบวนการ : สถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
1. มีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	มีโครงสร้างและคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมทั้งมีแผนงาน/โครงการ/ปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนที่ชัดเจนและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานของสถานศึกษาและกำหนดทิศทางพัฒนาการบริหารงานสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา	1. สัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาจากหลักฐานและผลงานคำสั่ง แผนงาน โครงการ ปฏิทิน ปฏิบัติงาน คู่มือ ปฏิบัติการระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ฯลฯ
2. มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.1 การศึกษาข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.2 การเยี่ยมบ้าน 1.3 การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 3.1 กิจกรรมโฮมรูม (Home Room) 3.2 การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)	1. สังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ และทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3. พิจารณาจากหลักฐานและผลงาน ที่ปรากฏได้แก่ แผนการดำเนินงาน ร่องรอยกิจกรรม ระเบียบสะสม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต พฤติกรรม บันทึกการเยี่ยมบ้าน สรุปผลการคัดกรอง แผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม หนังสือเชิญ ประชุมผู้ปกครอง มาตรการในการเฝ้าระวัง คำสั่งแต่งตั้ง

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
	3.3 กิจกรรมส่งเสริมและ พัฒนา ทักษะชีวิตที่ หลากหลายให้กับนักเรียน 4. การป้องกัน ช่วยเหลือและ แก้ไข 4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น 4.2 กิจกรรมซ่อมเสริม 4.3 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 4.4 กิจกรรมในห้องเรียน 4.5 การสื่อสารกับผู้ปกครอง 5. การส่งต่อนักเรียนที่ สอดคล้องกับสภาพปัญหา และ มีเครือข่ายสหวิชาชีพ	คณะกรรมการศูนย์เฉพาะกิจ คุ้มครองช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษา (ศูนย์ ฅก.ชน สถานศึกษา)บันทึกการประชุม โครงการ/กิจกรรมต่างๆบันทึก การช่วยเหลือ เบื้องต้น บันทึก การส่งต่อ คำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการเครือข่ายฯ บันทึกการประชุมเครือข่ายฯ เอกสารสารสนเทศ รายงานผล การประเมินฯลฯ
3. มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงาน และพัฒนา ระบบ การดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล นำ ผลมาปรับปรุงพัฒนาและ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่	1. สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาจากหลักฐานและ ผลงานที่ปรากฏ ได้แก่ แผน ดำเนินการร่องรอยกิจกรรม บันทึกการนิเทศติดตาม รายงาน ผลปฏิบัติงาน เอกสาร สารสนเทศ จุลสาร วารสาร เว็บไซต์โรงเรียน ฯลฯ

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
4. มีฐานข้อมูลการคัดกรองพฤติกรรมนักเรียนที่ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน และส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกำหนด	มีข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งต่อข้อมูล มีการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล การเผยแพร่ และมีข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน และส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกำหนด	1. สัมภาษณ์ ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาจากหลักฐานข้อมูลระบบการจัดเก็บ 3. ดูข้อมูลโรงเรียนที่ส่งฐานข้อมูลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกำหนด
5. มีการจัดการความรู้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	มีการดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ การถอดประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. สัมภาษณ์ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2. พิจารณาจากหลักฐานการดำเนินกิจกรรม 3. เอกสารเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

ตาราง 3 ด้านที่ 3 คุณภาพนักเรียน : นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
1. รู้จักตนเองและพึ่งพาตนเองได้	1. รู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ 2. รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง	1. สังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์ครู ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
	3. กล้าแสดงออก อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ 4. สามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง	3. พิจารณาหลักฐานและผลจากแบบสำรวจ แบบสอบถาม ระเบียบสะสมแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ
2. มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และ สุขนิสัยที่ดี	1. มีน้ำหนัก/ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน (กรัม/อนาเมย์) 2. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตนเองได้ 3. ร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ และปรับตัวได้ 4. เป็นแบบอย่างที่ดี ให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้	1. สังเกตและสัมภาษณ์นักเรียน เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์ ครู ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3. สมุดบันทึกสุขภาพ ผลการกระทำแบบทดสอบ ระเบียบสะสม สถิติการใช้ห้องพยาบาล ฯลฯ
3. มีทักษะในการหลีกเลี่ยงให้ปลอดภัยจาก ยาเสพติดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดและสิ่งมอมเมาทั้งปวง 2. สามารถวิเคราะห์และจำแนกสิ่งที่เป็นพิษ อันตรายของ ยาเสพติด และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 3. รู้เท่าทันและหลีกเลี่ยงเกี่ยวกับยาเสพติดและสิ่งมอมเมาตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม	1. สังเกตและสัมภาษณ์นักเรียน เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์ครู ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3. หลักฐานและผลงานได้แก่ สถิติการดูแลช่วยเหลือ โฉ่เกียรติบัตรรายงานผลงานการคัดกรอง 4. มาตรการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
	4. สามารถชักชวนหรือส่งเสริมให้เพื่อนประพฤติตน	
4. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นและสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. รู้จักความต้องการและอารมณ์ของตนเอง 2. มีเอกลักษณ์ของตนเอง 3. มีความภาคภูมิใจในตนเองและชื่นชมผู้อื่น 4. รู้จักเข้าใจ ยอมรับและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5. รู้จักควบคุมอารมณ์ แสดงออกทางอารมณ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกต และสัมภาษณ์นักเรียน เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ 3. พิจารณาจากหลักฐานและผลจากแบบประเมินพฤติกรรม แบบประเมิน EQ แบบประเมินความภาคภูมิใจตนเอง
5. เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียนชุมชน และสังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน 2. การประพฤติปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน 3. มีความรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัว 4. มีน้ำใจ ช่วยเหลือ รักษาสาธารณสมบัติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตและสัมภาษณ์นักเรียน เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองและชุมชน 3. พิจารณาหลักฐาน ได้แก่ การเยี่ยมบ้าน ระเบียบนสะสมสมุดรายงาน แบบประเมิน SDQ สมุดทำความดี ประเมินเพื่อนใจ วิทยุรุ่น ฯลฯ

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	รายการประเมิน	วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล
6. มีเจตคติที่ดี และมีทักษะพื้นฐาน ในการประกอบ อาชีพสุจริต	1. ความรู้ ความเข้าใจในงาน และอาชีพ 2. วิเคราะห์งานและอาชีพ 3. แนวทางและเหตุผลในการ ตัดสินใจเลือกอาชีพ 4. มีทักษะพื้นฐานอาชีพที่ ถนัดและสนใจ เห็นคุณค่า ในอาชีพสุจริต	1. สัมภาษณ์นักเรียนเป็น รายบุคคลและรายกลุ่ม 2. สัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง 3. พิจารณาหลักฐาน และผล จากแฟ้มสะสมงาน เกียรติบัตร แบบตรวจสอบความสนใจความ ถนัดทางอาชีพ

(ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2552, หน้า 2-26)

สรุปได้ว่า ตัวชี้วัด รายการประเมิน วิธีการประเมินและแหล่งข้อมูล ด้านที่ 1 คุณภาพนักเรียน : นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุขด้านที่ 2 กระบวนการ : สถานศึกษามีการจัดระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านที่ 3 ปัจจัย : สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ ที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บริบท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

(แผนงานและโครงการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2557)

1. ประวัติความเป็นมา

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2553 สืบเนื่องจากที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ(ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 37 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา เมื่อคราวประชุม วันที่ 17 สิงหาคม 2553 ได้ประกาศเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต และเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 183 เขต จังหวัดสกลนคร เป็นที่ตั้งเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด จำนวน 45 โรงเรียน ที่ตั้งสำนักงานตั้งอยู่ ถนนใสสว่าง ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร โทรศัพท์ 042-712814 โทรสาร 042-714453

2. วิสัยทัศน์

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่สากลและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี 2558

3. พันธกิจ

3.1 เร่งรัดพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม

3.2 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่สากล

3.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. เป้าประสงค์

4.1 ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

4.2 ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเสมอภาค

4.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ

4.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

4.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนกลาง ผลิตบทบาทและกระจายอำนาจสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา รวมทั้งบูรณาการการทำงานภายในสำนักต่างๆ

5. กลยุทธ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 23 กำหนดกลยุทธ์ปีงบประมาณ 2557 จำนวน 5 กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

5.1 กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

5.2 กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

5.3 กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

5.4 กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

5.5 กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

6. สถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 23 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 45 โรงเรียน นำเสนอตั้งตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 23

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนบุคลากร		
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
	โรงเรียนขนาดใหญ่			
1	สกลราชวิทยานุกูล	5	192	197
2	สกลนครพัฒนศึกษา	5	94	95
3	ธาตุนารายณ์วิทยา	5	144	149
4	พังโคนวิทยาคม	5	94	99
5	เตรียมอุดมศึกษา	5	72	77
6	สว่างแดนดิน	5	109	114
7	มัธยมวานรนิวาส	5	113	118
8	บ้านม่วงพิทยาคม	4	63	67
9	อากาศอำนวยศึกษา	5	81	86
	รวมโรงเรียนขนาดใหญ่ 9 โรงเรียน	44	962	1,006
	โรงเรียนขนาดกลาง			
10	ดงมะไฟวิทยา	2	31	33
11	กุสุมาลย์วิทยาคม	4	57	61
12	โพธิ์แสนวิทยา	2	31	33
13	เต่างอยพัฒนศึกษา	3	45	48
14	ร่มเกล้า	4	63	67
15	คำเพิ่มพิทยา	3	32	35
16	กุดบากพัฒนาศึกษา	4	53	57
17	พรรณาวุฒาจารย์	4	63	67
18	มัธยมวาริชภูมิ	4	60	64
19	ธรรมบวรวิทยา	3	40	43
20	แวงพิทยาคม	3	40	43
21	หนองหลวงศึกษา	3	39	42

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนบุคลากร		
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
22	โคกสีวิทยาสรรค์	2	28	30
23	ส่องดาววิทยาคม	2	38	40
24	กุดเรือคำพิทยาคาร	2	28	30
25	คำตากล้า	4	49	53
26	โพนงามศึกษา	3	43	46
27	เจริญศิลป์ศึกษา	3	32	35
28	นิคมน้ำอุ่นเจริญวิทยา	2	23	25
	รวมโรงเรียนขนาดกลาง 19 โรงเรียน	57	795	852
	โรงเรียนขนาดเล็ก			
29	ท่าแร่ศึกษา	2	25	27
30	เฉลิมพระเกียรติฯ	2	23	25
31	ดำนม่วงคำพิทยาคม	2	20	22
32	โพนพิทยาคม	2	24	26
33	ท่านผู้หญิงจันทิมา	2	16	18
34	ลำปลาหางวิทยา	2	12	14
35	บ้านบัวราษฎร์บำรุง	2	22	24
36	เทพสวัสดิ์วิทยา	1	12	13
37	ภูริทัตต์วิทยา	1	14	15
38	ซ่างมิ่งพิทยานุกูล	1	12	13
39	ปะฮีวิทยาคม	2	15	17
40	วาริชวิทยา	1	17	18
41	บงเหนือวิทยาคม	2	20	22
42	หนองแวงวิทยา	2	24	26
43	ศึกษาประชาสามัคคี	2	20	22

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนบุคลากร		
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
44	โพธิ์ชัยทองพิทยาคม	1	12	13
45	ท่าสงครามวิทยา	1	13	14
	รวมโรงเรียนขนาดเล็ก 17 โรงเรียน	28	301	329
	รวมทั้งหมด	129	2,058	2,187

สรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด จำนวน 45 โรงเรียน เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่สากลและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

มานพ บุญสมพงษ์ (2550, หน้า 78 – 79) วิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำแนกตามช่วงชั้นของครูที่ปรึกษา ประสิทธิภาพการทำงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แนวทางการดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาได้เสนอแนวคิดที่ว่า โรงเรียนควรหาวิธีการประสานงานระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน ควรจัดเวลาและสะดวกให้

ครูในการเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และครูที่ปรึกษาควรแสวงหาวิธีการดำเนินงานจากนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และได้เสนอแนะไว้ว่า เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรประชุมชี้แจงครูที่ปรึกษาให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความจำเป็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาปฏิบัติการดำเนินงานตามระบบดูแล และช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อให้การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประโยชน์กับนักเรียนและได้มาตรฐานอย่างแท้จริง

สะอาด ชันอาษา (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า 1) ครู และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อสภาพการเยี่ยมบ้านนักเรียนของครู ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ ด้านการสนับสนุน และโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครู และผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ครู และผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปิยะพร ป้อมเกษตร์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา โมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า 1) ประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) โมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ กระบวนการ

และปัจจัยสนับสนุน โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุด คือ กระบวนการ 3) โมเดลเชิงสาเหตุประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไคแควร์ เท่ากับ 9.42 ค่าองศาอิสระ เท่ากับ 33 ค่าความน่าจะเป็น p เท่ากับ .999 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GEI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGE) เท่ากับ .990 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.0036 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร้อยละ 79

เตรียมศักดิ์ อินอุเทน (2551, 117) ได้ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบ ครูที่ปรึกษา และผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนช่วงชั้นในช่วงชั้นที่ 3

สายใจ แซ่โซว (2551, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และได้เสนอแนวทางการไว้ดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงเพื่อลดความยุ่งยากในการใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความชัดเจนของข้อมูลในระเบียบสะสมของนักเรียนแต่ละบุคคลและความเป็นจริงของข้อมูลที่ได้รับจากนักเรียนแต่ละบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีเกณฑ์ในการแสดงถึงความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน เพื่อการแบ่งกลุ่มนักเรียน ความถูกต้องของผลการวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนและความเป็นมาตรฐานของเกณฑ์การแบ่งกลุ่มนักเรียนของโรงเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียนผู้บริหารและครู

ที่ปรึกษาควรร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองสนใจในการประชุมร่วมกับโรงเรียน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจต่อกิจกรรมก่อนเรียนของนักเรียน และความสอดคล้องของนโยบายโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียนกับแนวทางการจัดกิจกรรมก่อนเรียน 4) ด้านการส่งต่อนักเรียน ครูแนะแนวควรมีความสนใจในการช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนที่ได้รับการส่งต่อ ผู้บริหาร สนับสนุนให้มีการอบรมศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะของครูฝ่ายปกครองในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนที่ส่งต่อและความพยายามของครูที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ก่อนส่งต่อ

วีรพงษ์ เจริญไชย (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 2 พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 3) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีเพศและภาระงานสอน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านกับสภาพการช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน 4) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 2 ของผู้บริหารและครู ที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 5) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ของผู้บริหารและครูที่มีเพศและภาระงานสอน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 6) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ของผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 7) แนวทางพัฒนาสภาพและปัญหา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน

บรรทม รวมจิตร (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม โดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพการจัดระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน สภาพการบริหารจัดการและสภาพการดำเนินงาน ตามลำดับ 2) ความพึงพอใจ

ของนักเรียนต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมนักเรียนและการส่งต่อ ตามลำดับ 3) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3.1) โดยคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3.1.1) ปัญหา คือ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น จะทำให้ครูต้องมีภาระงาน ต้องมีการจัดทำเอกสาร การเยี่ยมบ้านของนักเรียนต้องใช้เวลามาก โรงเรียนไม่มีงบประมาณเยี่ยมบ้านของนักเรียน ไม่พบผู้ปกครอง ครูมีเวลาน้อย เนื่องจากต้องมีการกิจหลายด้านในโรงเรียน การรายงานข้อมูลของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูบางครั้งไม่ตรงกับความเป็นจริง 3.1.2) แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค คือ ควร มีงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำเอกสารและการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างพอเพียง กรณีที่บ้านของนักเรียนอยู่ไกลโรงเรียนควรจัดรถบริการไปเยี่ยมบ้านให้กับครู โดยการ จัดไปเป็นทีม 3.1.3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมควรมีการประชุมชี้แจงและสร้างความตระหนักให้กับ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือ ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการประสานงานได้ทราบ ความเคลื่อนไหวของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ลดขั้นตอนของการ รายงาน จัดชั่วโมงของครูให้เหมาะสม 3.2) โดยนักเรียนโรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม 3.2.1) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ นักเรียนไม่เชื่อฟังครู ไม่เคารพครูและไม่ให้ความร่วมมือ นักเรียนมีจำนวนมากทำให้ครูที่ปรึกษาดูแลไม่ทั่วถึง บ้านนักเรียนอยู่ไกลทำให้ครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมไม่ทั่วถึง 3.2.2) ข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ให้ครูที่ปรึกษาและโรงเรียน ได้ดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ครูที่ปรึกษาควรออกไปเยี่ยมบ้านเพื่อจะได้รู้จักนักเรียนเป็นอย่างดี ครูและโรงเรียนควรเข้มงวดกับกฎระเบียบของโรงเรียนเพราะไม่เช่นนั้น ก็จะทำให้เด็กนักเรียนไม่เห็นความสำคัญของกฎระเบียบต่างๆ

ปาริวรรณ โคตรชมพู (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนคำซ้อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า 1) ปัญหาโดยรวมของโรงเรียน คือ ขาดระบบบริหารจัดการด้านระบบดูแลช่วยเหลือ ขาดการประชุมวางแผนการดำเนินงาน ไม่มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานที่ชัดเจน มีลักษณะการดำเนินงานแบบพึ่งพาอาศัยช่วยทำงาน มีเอกสารหลักฐานในการดำเนินงานแต่ยังไม่สมบูรณ์แบบ และไม่นำข้อมูลที่ได้รับมาใช้

ในการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพ ไม่มีรูปแบบการป้องกันปัญหาที่หลากหลาย เครือข่ายทางการศึกษาที่จะส่งเสริมนักเรียนมีน้อย โรงเรียนขาดการติดตามประเมินผล และการรายงานผลเพื่อพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิผล

2) แนวทางการพัฒนาโดยรวมของโรงเรียน คือ โรงเรียนควรมีการวางแผนการดำเนินงาน ร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งผู้ดำเนินงาน มีการประชุมชี้แจงให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีความเข้าใจที่ตรงกัน นำข้อมูลที่ได้มาใช้พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน กำกับติดตามประเมินผลพร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

เทวฤทธิ์ พุยวันดี (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการ พัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านคลองสิบลำ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน มีปัญหา คือ ขาดการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความสำคัญในการ ดำเนินงานจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำข้อมูล เป็นรายบุคคล ปัญหาการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกลุ่มข้อมูล ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการกำหนดเกณฑ์ของครูที่ปรึกษา การให้ความสำคัญกับ กิจกรรมก่อนเรียนของครูที่ปรึกษา การอุทิศตนในการแก้ไขปัญหานักเรียนของครูที่ปรึกษา ความสม่ำเสมอในการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา 2) แนวทางการ พัฒนา คือ โรงเรียนควรส่งเสริม สนับสนุนและหาวิธีการที่จะให้ผู้ปกครองนักเรียนให้ความ ร่วมมือในการให้ข้อมูลนักเรียน การจัดทำระเบียบสะสมให้มีรายละเอียดที่ชัดเจน และมีข้อมูลครบทุกด้าน การมีส่วนร่วมของครูในการกำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มนักเรียนให้มี ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมก่อนเรียนให้ชัดเจน จัดประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาตรการแนวทางของโรงเรียนที่กำหนดให้ครูที่ปรึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนต้องชัดเจน โดยเน้นการปฏิบัติและครูที่ปรึกษาควรพยายามแก้ไขปัญหานักเรียน ก่อนส่งต่อ และจัดทำข้อมูลการส่งต่อนักเรียนอย่างชัดเจน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Bollinger (2002,p. 2052-A) ได้ศึกษาวินัยของการบังคับใช้นโยบาย เครื่องแบบนักเรียน ต่อบรรยากาศโรงเรียนและวินัยของนักเรียนในโรงเรียนระดับกลาง ในเขตเมือง นโยบายสวมเครื่องแบบในโรงเรียนรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรม ของนักเรียนได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก แต่กลับไม่มีการศึกษามากนัก การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาในโรงเรียน 2 โรงเรียน ในเขตเทศบาลที่มีลักษณะของประชากรนักเรียนคล้ายคลึงกัน โดย โรงเรียนแห่งแรกได้ปฏิบัติตามนโยบาย ในปีการศึกษา 1997 - 1998 อีกโรงเรียนได้ปฏิบัติตาม ประเพณีเดิม การเก็บข้อมูลได้มาจากแบบสำรวจบรรยากาศของโรงเรียนโดยสอบถาม ครูและผู้ปกครอง และจากระเบียบสนธิสัญญาแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน ผลการศึกษา พบว่า บรรยากาศของโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน ไม่แตกต่างกัน และปีการศึกษา 2000-2001 และ 2001-2002 จำนวนนักเรียนที่ทำผิดวินัยมีค่าเฉลี่ยลดลงในโรงเรียนที่ใช้ระเบียบการ แต่งเครื่องแบบมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้ใช้ โดยสรุปการนำระเบียบการแต่เครื่องแบบมาใช้ แม้ว่าจะมีผลต่อการสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนแต่สามารถลดปัญหาด้านวินัยได้

Royal (2004,p.2733 - A) มีความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อระบุ ปัญหาวินัยนักเรียนที่ส่งผลการพักการเรียนในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เมื่อ เปรียบเทียบกับและระดับชั้นเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผล การศึกษาพบว่าข้อมูลช่วยสนับสนุนความแตกต่างในประเภทการละเมิดวินัย ซึ่งส่งผลต่อ การสั่งพักการเรียนในโรงเรียนและนอกโรงเรียนตามที่ระบุไว้โดยระดับชั้นเรียนของนักเรียน ในขณะที่การละเมิดวินัยที่ระบุไว้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-4-5-6 ว่าเหมือนกันนั้น ประเภท การละเมิดวินัยสำหรับนักเรียนชายและนักเรียนหญิงต่างกัน การสั่งพักการเรียนนักเรียน ชายเกิดขึ้นบ่อยกว่า นักเรียนหญิง สามเท่าผู้บริหารโรงเรียนต้องระบุการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีประสิทธิภาพ ที่จะลดปัญหาการมีนักเรียนลงได้ การพิจารณาทางโทษด้านจริยธรรม รวมทั้งการพัฒนา ส่วนบุคคลของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงด้วยผู้ทำต้องรู้ว่าความ รุนแรงเป็นพฤติกรรมที่เรารู้มา และต้องรู้ว่าความพยายามทางการศึกษาเพื่อความไม่ รุนแรง สันติภาพ การศึกษา ทักษะทางสังคม พฤติกรรมแบบร่วมมือกัน และบุคลิกศึกษา เหล่านี้จะต้องนำมาสอน เมื่อระบุปัญหา วินัยนักเรียนแล้ว กลยุทธ์สามารถจะนำมา กล่าวถึงเพื่อลดความแตกต่าง ความสามัคคีกันในโรงเรียนลงได้ และสามารถจะช่วย พัฒนาให้บรรลุศักยภาพทางวิชาการได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความมีวินัย ในตนเองของนักเรียนนั้น ได้แก่

รูปแบบการจัดกิจกรรมในโรงเรียน เพศ ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา อาชีพที่อยู่อาศัย และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ความอบอุ่นของครอบครัว

Copeland(2006, Abstract) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้หรือเข้าใจของ นักเรียนผู้ปกครองครูที่ปรึกษาและผู้บริหารในการรับรู้บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ในการเปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนประถมไปเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาความคิดเห็นของ นักเรียนผู้ปกครองสัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารพบว่านักเรียนรับรู้และเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงได้ยากเนื่องจากต้องพบกับความท้าทายใหม่ๆเช่นการเรียนที่ยากขึ้น ตารางเรียนที่แตกต่างกัน การมีเพื่อนใหม่และต้องค้นหาว่าตัวเองต้องทำอะไรบ้าง ต้องเรียน อะไรบ้างอย่างไรก็ตามนักเรียนจะเข้าใจความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลงนี้ตอนนักเรียน อยู่ในระดับเกรด 9 ถึงแม้นอนนั้นจะไม่มีที่ปรึกษาหรือไม่มีเพื่อนก็ตาม และผลการศึกษา ยังพบอีกว่าผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนโรงเรียนของนักเรียนและขอบเขตของ สังคมในชีวิตของพวกเขา ระหว่างที่พวกเขาเปลี่ยนไปเรียนในโรงเรียนมัธยมจากการอ้างอิง การรายงานของนักเรียนและครูในโรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมจะต้องดำเนินการ ในเรื่องการสร้างความเข้าใจด้วยวิธีการต่างๆ มากมายเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความมั่นใจใน โรงเรียนสังคมและความรู้สึกต่างๆ ของนักเรียนให้ดีขึ้นและสนับสนุนให้นักเรียนเรียน ต่อให้มากขึ้นในอนาคต และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเรียน ในโรงเรียนประถมเป็นโรงเรียนมัธยม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าการ ศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเป้าหมายเพื่อ พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขความที่สังคมมุ่งหวัง โดยเฉพาะบุคลากรครู ทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีครูที่ปรึกษา เป็นหลักสำคัญในการ ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดจะต้องเข้าใจพัฒนาการและปัญหาของ นักเรียน รวมถึงการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้นักเรียนอย่างถูกหลักวิธีด้วยความรักและเมตตา และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต ออกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม ดังนั้น การศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์ มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในครั้งนี้ จะทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง